

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

Kultura bydlení za socialismu na Plzeňsku

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Bc. Markéta Šedivá

Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D.

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 10. duben 2015

.....

Vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala paní PaedDr. Naděždě Morávkové, Ph.D. za odbornou pomoc a cenné rady při psaní bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat paní Věře Radové za poskytnutí pramenů týkajících se výstavby družstevního bytu a za čas, který mi věnovala při zodpovídání otázek. Také bych chtěla poděkovat své rodině, která mi byla během mého studia vždy velkou oporou.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. BYDLENÍ ZA REÁLNÉHO SOCIALISMU	8
1.1 Sorela	8
1.2 Počátek bytové výstavby pod dohledem státu	8
1.3 Sídliště	9
1.4 Výstavba v číslech	12
2. BYTOVÁ KULTURA 50. AŽ 80. LET	14
2.1 Druhy bydlení	14
2.1.1 Nájemné byty.....	14
2.1.2 Družstevní byty	14
2.1.3 Soukromý domek nebo chata	15
2.2 Místnosti v bytech.....	17
2.2.1 Obývací pokoj	17
2.2.2 Kuchyň a jídelní kout	18
2.2.3 Ložnice dětí a rodičů	18
2.2.4 Koupelna a WC	19
2.2.5 Balkon nebo lodžie	19
2.2.6 Předsíň	20
2.3 Sektorový nábytek	20
2.4 Bytové jádro.....	21
2.5 Nadměrné byty.....	22
3. SOCIALISTICKÉ BYDLENÍ VE MĚSTĚ A NA VENKOVĚ NA PLZEŇSKU.....	24
3.1 Výstavba plzeňských sídlišť	24
3.2 Bydlení na venkově	26

4. DRUHÉ BYDLENÍ.....	29
4.1 Chataření.....	30
4.2 Chalupaření.....	31
4.3 Druhé bydlení na Plzeňsku	32
5. ŘEŠENÍ BYTOVÉ OTÁZKY	34
ZÁVĚR.....	37
SUMMARY	40
SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	41
SEZNAM PŘÍLOH	46
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Bydlení zajišťuje lidem jednu z nejzákladnějších lidských potřeb – pocit bezpečí a jistoty a právě z tohoto důvodu bude vždy hrát důležitou roli v životě člověka. S rozvojem společnosti, s měnícími se potřebami a způsobem života rostou i nároky na bytový fond a jeho strukturu. Stejně tak tomu bylo i v Československu po druhé světové válce, kdy se otázka bydlení stala celoevropským problémem. Řešením se tehdy u nás ukázal státní dohled nad výstavbou, který vedl ke vzniku sídlišť. Sídlíštní výstavba byla levným a rychlým řešením problému, jak uspokojit rostoucí potřebu nových bytů. Nové byty byly oficiálně přidělovány. Lidé se tedy nestěhovali za prací, ale právě za byty. Výstavba sídlišť byla spojena i se vznikem prvních panelových domů v Československu.

Tato doba byla také spojena s výstavbou nových typizovaných domů, kterými byly například okál nebo šumperák. V době socialismu získávalo vzrůstající oblibu i tzv. druhé bydlení, kdy desetitisíce Čechoslováků o víkendech opouštěly město a trávily své volné soboty a neděle na svých chatách a chalupách.

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit ucelený pohled na kulturu bydlení v tehdejší socialistickém Československu, převážně pak na Plzeňsku. Je důležité připomenout, jak lidé žili a jaká úroveň bydlení byla, protože i dnes můžeme zaslechnout rozporuplný názor, že za socialismu se „žilo lépe“. Většinou se jedná se o zkreslenou představu na základě dnešní situace, která se některým jedincům zdá horší, než opravdu je.

Při zpracování této bakalářské práce byla využita tehdejší literatura spolu se současnou, která se zpětně věnuje tématu bydlení za socialismu. Důležitým zdrojem pak byly knihy od Jiřího Musila, který byl odborníkem na sídlíštní výstavbu, a publikace vydané Stavoprojektem Plzeň. Také byla využita tehdejší periodika a internetové zdroje.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola se zabývá příčinami vzniku státní výstavby prováděné v duchu socialistického realismu. Věnuje se zejména sídlíštní výstavbě, která je pro tuto dobu příznačná. V druhé kapitole je popsána bytová kultura 50. až 80. let, zejména pak interiér bytů a funkce jednotlivých místností. Kapitola třetí zobrazuje rozdíl mezi bydlením ve městě a na venkově. Jako zástupce městského bydlení byla zvolena Plzeň a její sídlíštní výstavba, která vznikla pod dohledem Stavoprojektu Plzeň. Čtvrtá kapitola seznamuje čtenáře s víkendovým, někdy také přezdívaným druhým

bydlením. Poslední kapitola je zaměřena na konkrétní příklad výstavby bytového domu. K tomuto účelu byl využit osobní archiv a vzpomínky pamětnice paní Věry Radové.

1. BYDLENÍ ZA REÁLNÉHO SOCIALISMU

1.1 Sorela

Sorela neboli socialistický realismus byl umělecký směr původem ze Sovětského svazu, který byl vyhlášen roku 1934 na I. všesvazovém sjezdu Svazu sovětských spisovatelů. Za hlavního ideologa můžeme považovat Andreje Alexejeviče Žďanova. Základními znaky tohoto směru byla typizace, stranickost a lidovost.¹

V Československu socialistický realismus prosazovali levicovní intelektuálové již ve 30. letech.² Teprve po únoru 1948 se tento směr dostal nad rámec kulturního dění a ovlivnil život u nás ve všech sférách včetně bydlení, architektury a výstavby.

1.2 Počátek bytové výstavby pod dohledem státu

Po druhé světové válce stálo Československo spolu s celou Evropou před závažným problémem v oblasti bydlení. Vznikl názor, že se tato situace dá vyřešit pomocí hromadné výstavby za podpory státu.

Již roku 1946 existoval dvouletý plán, který měl za úkol výstavbu nových bytů a rekonstrukci bytů starších.

Bydlení bylo také jedním z hlavních úkolů nové vlády po únoru 1948. Rozhodujícím krokem bylo vydání zákona č. 121/1948 Sb. o znárodnění stavebnictví. Tímto zákonem byly znárodněny všechny podniky, které měly nad 50 zaměstnanců. V rámci Československých stavebních závodů pak byla založena projektová organizace zvaná Stavoprojekt.^{3 4}

Na výstavbu se nezapomnělo ani v zákoně o první pětiletce z 27. října 1948, ve kterém bylo v odst. (1) pod bodem (a) psáno: „*Bude se podporovat postupná přeměna dnešní stavební výroby na stavební průmysl co nejvíce mechanizovaný a používající stavebních součástí hromadně vyrobených, zvláště stavebních dílců z cementu a oceli, aby se plně zabezpečilo provedení plánované obnovy, výstavby a přestavby ve všech úsecích*

¹KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 II*. Praha: Academia, 2011. 657-1297 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 841.

²Tamtéž.

³**Stavoprojekt** byl státní organizace zabezpečující výstavbu, ale i projekční a výzkumnou činnost. Během své existence vystřídal řadu názvů.

⁴NOVOTNÝ, Michal. Bytová výstavba v padesátých letech. In *Věda a technika v Československu v letech 1945-1960*. Praha: Národní technické muzeum, 2010. 459 s. ISBN 978-80-7037-197-8. s. 129.

našeho hospodářství.“⁵ Následujícího roku 1949 vznikl Stavební a typizační úřad v Praze kvůli hromadnému přechodu na typizovanou výstavbu v celém Československu.⁶ Stavební a typizační úřad měl za úkol vybudovat teoretické základy, využít nové výrobní metody a předložit podklady pro hromadnou výstavbu. V následujících letech byla práce Stavebního a typizačního úřadu shrnuta do Typizačního sborníku, který obsahoval zásady pro konstrukci, ale i technické a výtvarné vybavení staveb.⁷ Těmito kroky byla u nás nastolena stavební výstavba v duchu socialismu. Vše bylo nakonec potvrzeno v dubnu 1948, kdy se konal v Praze Sjezd národní kultury, na kterém se architekti oficiálně přihlásili k socialistické výstavbě státu.⁸

Tímto nastala doba norem, typizace a komplexní mechanizace stavebních prací, bylo zprůmýšleno hromadné stavebnictví a začaly být uplatňovány montované konstrukce ve výstavbě. Důraz byl především kladen na účelnost staveb, ale bohužel často chyběla jejich architektonická stránka. V tomto duchu začala výstavba bydlení u nás.

1.3 Sídliště

Znakem socialistické výstavby doby 50. až 80. let v Československu byla sídliště, která jsou dodnes obrazem výsledků tehdejší bytové politiky státu. Cílem této politiky byla snaha odstranit bytovou nouzi, která trápila zejména třídy s nižšími příjmy, ale také měla zabezpečit spravedlivý přístup k bydlení pro všechny a tím zamezit potenciálnímu vzniku rozdílů mezi třídami.⁹ Z tohoto důvodu byla státní účast ve výstavbě nezbytná, jelikož jenom díky státně regulovanému nájmemu si bydlení v nově postavených bytech mohl tehdy dovolit prakticky každý.

Dnes si pod pojmem sídliště představíme osmipodlažní panelové domy, které byly postaveny většinou na okraji měst z prefabrikovaných stavebních částí. Jako sídliště se však v 50. letech označovaly i nově postavené komplexy domů zděných.¹⁰

Z dnešního pohledu bychom mohli rozlišovat tři typy sídlišť, které vznikaly v Československu. Prvním typem byla sídliště vzniklá v době stalinismu, při jejichž

⁵HAAS, Felix. *Architektura 20. století*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1983. 645 s. s. 243.

⁶PECHAR, Josef. *Československá architektura 1945 - 1977*. Praha: Odeon, 1979. 474 s. s. 50.

⁷HAAS, Felix. *Architektura 20. století*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1983. 645 s. s. 243.

⁸PECHAR, Josef. *Československá architektura 1945 - 1977*. Praha: Odeon, 1979. 474 s. s. 49.

⁹MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333 s. s. 36-38.

¹⁰KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 II*. Praha: Academia, 2011. 657-1297 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 820.

výstavbě ještě nebyl použit panel. Obytné domy byly zděné a hlavním stavebním materiálem byla cihla. Mezi polovinou 50. let a koncem 60. let vznikla sídliště již za použití panelů, ovšem gigantický rozmach sídlišť, který byl charakteristický osmipodlažními panelovými domy, nastal až v letech 70. a 80.¹¹

První hromadně rozšířenou panelovou soustavou byla tzv. G40 (40 podle počtu bytů v jednom domě), která vznikla v roce 1953 v Gottwaldově.¹² Tento první typ měl problémy s nedostatečnou izolací, proto byl následně vyvinut nový typ domů T-01 a T-04, který kombinoval zděnou konstrukci s panelovými stropy.¹³ Tyto dva typy byly roku 1957 nahrazeny typem G57, který byl používán až do roku 1973. G57 se pak stal celonárodním typem s různými krajovými obměnami.¹⁴ Tento nový typ již obsahoval bytové jádro. V 60. letech pak vznikly soustavy TO6B a TO8B, které byly používány až do počátku 90. let.¹⁵

V období prvních pětiletok byla výstavba sídlišť spojena s rozšiřováním průmyslových závodů a dolů, a proto se do nových bytů stěhovali převážně horníci a dělníci z těžkého průmyslu. Od začátku 60. let však souvisela se snahou zlepšit celkovou bytovou situaci v jednotlivých městech Československa. Do nových domovů se stěhovali ve zvýšeném počtu i středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní lidé.¹⁶ Vazba mezi výstavbou nových bytů a rozvojem výroby tedy byla postupem let stále volnější a panelákové bydlení se stalo relativně levným a rychlým řešením pro všechny.¹⁷

Základním rysem sídlišť bylo tzv. dvougenerační bydlení, tedy mladých rodičů a jejich dětí. Nadprůměrné zastoupení osob tvořily věkové skupiny mezi 20 až 34 lety s dětmi do 14 let.¹⁸ V 50. a 60. letech děti tvořily 30 až 40 % obyvatel sídlišť, postupem let však toto číslo klesalo.¹⁹

¹¹KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 II*. Praha: Academia, 2011. 657-1297 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 820.

¹²Dnes Zlín.

¹³KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 II*. Praha: Academia, 2011. 657-1297 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 820.

¹⁴HAAS, Felix. *Architektura 20. století*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1983. 645 s. s. 246.

¹⁵KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 II*. Praha: Academia, 2011. 657-1297 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 820.

¹⁶MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333 s. s. 77.

¹⁷MUSIL, Jiří. Zhodnocení poválečné sídlištní výstavby v ČSR. In *Perspektivní standardy nové bytové výstavby v urbanistické struktuře ČSR*. Plzeň: Dům techniky ČSVTS Plzeň, 1981. 127 s. s. 29.

¹⁸MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333 s. s. 64.

¹⁹Tamtéž, s. 68.

Nově postavená sídliště vedla ke zvýšení standardu bydlení např. díky ústřednímu topení a teplé vodě. V nových bytech byla stavěna sanitární zařízení, která naopak chyběla ve starých zástavbách. Ještě na počátku 60. let měla ze všech tehdejších bytů v Československu koupelnu jen polovina a toaletu uvnitř jen necelá třetina bytů.²⁰

V prvních letech výstavby bytů byl hlavním problémem nedostatek místností v bytech. Časem počet místností stoupal, ale na úkor jejich velikosti. Typické pro sídliště byla také špatná akustická a někdy i tepelná izolace bytů.²¹

Dalším negativem sídlišť byla počáteční absence obchodů, škol a školek, což byl největší problém právě pro mladé rodiny. Přitom zejména 70. léta byla známá svým nadprůměrným počtem narozených dětí. Také často chyběla dopravní komunikace a výstavba chodníků zaostávala za výstavbou domů. Neobvyklým jevem nebylo, že se nově nastěhovaní obyvatelé do svých domovů brodili přes rozbahněná staveniště.²²

Postupně nastala změna v občanské vybavenosti sídlišť. V novějších sídlištích byly obchody a služby soustředěny do okrskových nebo obvodních středisek.²³ Vybavenost sídlišť byla nejlepší z hlediska škol a zdravotnických zařízení. Zde dosahovala až 85 % požadovaného standardu. Hůře na tom byly obchody s potravinami nebo průmyslovým zbožím. Velmi nízkou úroveň měla sídliště v oblasti stravování nebo opravárenských služeb.²⁴

Na sídlištích také chyběla komunikace mezi lidmi, kdy často obyvatelé sídlišť neznali svého souseda na patře. Platila zde zajímavá sociologická závislost: *„čím bylo sídliště jako obytný celek starší, tím rozvinutější byly přátelské kontakty lidí, kteří bydleli stejně dlouho v témže domě. Navozuje to hypotézu, že v starších, už stabilizovaných sídlištích existovaly příznivější objektivní podmínky pro sociální komunikaci než v nových.“*²⁵ Svoji samotu si pak lidé vynahrazovali během víkendu, kdy pravidelně jezdili

²⁰DOUBALOVÁ, Iva. Bydlení a bytová politika v 60. letech. In *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII.* Ústí nad Labem: Oftis, 2012. 256 s. ISBN 978-80-7405-185-2. s. 184.

²¹KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 II.* Praha: Academia, 2011. 657-1297 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 821.

²²DRDA, Adam – MLEJNEK, Josef – ŠKODA, Stanislav. *Mýty o socialistických časech.* Praha: Člověk v tísni, 2010. 89 s. ISBN 978-80-86961-98-9. s. 37.

²³MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště.* Praha: Svoboda, 1985. 333 s. s. 14.

²⁴HORSKÁ, Pavla – MUSIL, Jiří – MAUR, Eduard. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa.* Praha: Paseka, 2002. 352 s. ISBN 80-7185-409-3. s. 288.

²⁵Tamtéž, s. 282.

za svými příbuznými na vesnice nebo na své víkendové chaty a chalupy. Pravidelně o víkendech v létě opouštělo město 57 % obyvatel sídlišť, v zimě pak jen 30 %.²⁶

Sídlištní výstavba vznikla převážně na okrajových částech měst. V roce 1970 se ze všech sídlišť v Československu nacházelo pouze 12 % ve středu města, dalších 40 % bychom našli mezi středem a okrajem města, 41 % sídlišť na okraji a zbývajících 7 % dále za jeho okrajem.²⁷

Zatímco v západoevropských zemích začal od 70. let odklon od stavby panelákových domů a dnes jsou dokonce některá stará paneláková sídliště odstraňována, u nás to v současné době není možné z důvodu bytové nouze. Panelová sídliště můžeme považovat za „dědictví“ doby socialismu. Po revoluci se však bydlení v těchto domech výrazně zlepšilo. Fasády byly opraveny pestrými barvami, došlo k zateplení bytů, uvnitř bytů byla zkvalitněna izolace a vyměněna umakartonová jádra a okna. Bohužel zůstává otázka, jaká je skutečná životnost panelákových sídlišť.²⁸

1.4 Výstavba v číslech

Ze statistických údajů vyplývá, že v letech 1948 až 1990 bylo v Československu vystavěno kolem 2 320 000 bytů.^{29 30} Mezi polovinou 40. let a začátkem 60. let probíhala výstavba nejintenzivněji ve slovenských městech, jelikož Slovensko po válce disponovalo horším bytovým fondem než české země.³¹

V první polovině 60. let se počet stavěných bytů snižoval, obrat nastal až v její druhé polovině. Masivní výstavba pak probíhala v 70. a částečně 80. letech, tehdy vyrostlo nejvíce sídlišť.³² Po roce 1980 došlo ke zpomalení růstu měst a snížení bytové výstavby oproti 70. letům. Ročně se tak stavělo o jednu třetinu bytů méně. Přesto v roce 1980

²⁶MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333 s. s. 161.

²⁷Tamtéž, s. 154.

²⁸DRDA, Adam – MLEJNEK, Josef – ŠKODA, Stanislav. *Mýty o socialistických časech*. Praha: Člověk v tísni, 2010. 89 s. ISBN 978-80-86961-98-9. s. 38.

²⁹HERMAN, Pavel. Komunisté údajně kradli a nic nevytvořili?! Zde jsou některá fakta. *Blog MF DNES*. [Online]. Dostupné z URL <<http://pavelherman.blog.idnes.cz/c/358016/Komuniste-udajne-kradli-a-nic-nevytvorili-Zde-jsou-nektera-fakta.html>>.

³⁰HAAS, Felix. *Architektura 20. století*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1983. 645 s. s. 257.

³¹NOVOTNÝ, Michal. Bytová výstavba v padesátých letech. In *Věda a technika v Československu v letech 1945-1960*. Praha: Národní technické muzeum, 2010. 459 s. ISBN 978-80-7037-197-8. s. 134.

³²HORSKÁ, Pavla – MUSIL, Jiří – MAUR, Eduard. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002. 352 s. ISBN 80-7185-409-3. s. 278-279.

na sídlišťích bydlela více než jedna třetina obyvatel Československa v necelých dvou milionech bytů.³³

Postupem let se zmenšil počet osob připadajících na jeden byt. Zatímco v 60. letech se hodnoty pohybovaly mezi 3,5 až 3,7 osobami na jeden byt, nechyběly ani lokality, kde toto číslo dosahovalo hodnoty 4. Dnes je průměr v rozmezí 2,1 až 2,3 osoby.³⁴

Změna nastala i v oblasti velikosti bytové jednotky. Od konce druhé světové války do poloviny 60. let převažovala výstavba dvoupokojových bytů, ale od roku 1970 tento podíl klesl pod 50 %.³⁵ Dvoupokojové byty byly nahrazovány ve prospěch třípokojových, které se jevíly ideálem pro nové mladé rodiny.

Nesmíme zapomenout, že kromě sídlištní výstavby rostl i počet rodinných domů v Československu. Výstavba domů stoupala zejména počátkem 70. let. V rodinných domcích převažovaly byty se čtyřmi a více pokoji, i když většina z nich nebyla připojena na veřejnou vodovodní a kanalizační síť.³⁶

³³MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333 s. s. 13.

³⁴HORSKÁ, Pavla – MUSIL, Jiří – MAUR, Eduard. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002. 352 s. ISBN 80-7185-409-3. s. 285.

³⁵MACKOVÁ, Libuše. *Problémy bydlení v socialistické společnosti*. Praha: VÚVA, 1977. 156 s. s. 14.

³⁶MUSIL, Jiří. *Zhodnocení poválečné sídlištní výstavby v ČSR*. In *Perspektivní standardy nové bytové výstavby v urbanistické struktuře ČSR*. Plzeň: Dům techniky ČSVTS Plzeň, 1981. 127 s. s. 56.

2. BYTOVÁ KULTURA 50. AŽ 80. LET

2.1 Druhy bydlení

Vyřešit otázku bydlení po roce 1948, kdy stát dohlížel na veškerý bytový fond v Československu a měl hlavní slovo v bytové výstavbě, nebylo lehké. Lidé měli většinou na výběr jen tři možnosti:

2.1.1 Nájemné byty

Mezi nájemné byty patřily byty státní a podnikové. Tyto byty bylo možné získat prostřednictvím podání žádosti o přidělení bytu. Na základě této žádosti bylo možné získat dekret na byt jako právo k jeho užívání, což byla obdoba dnešní nájemní smlouvy.

Pořadníky na byt byly podávány na příslušných národních výborech. Přednostně byty získávali občansky angažovaní pracovníci a bohužel byly běžné i úplatky. Na obyčejného člověka přišla řada až za několik let.

Někdy však byla zohledněna sociální situace žadatele. Bohužel se mnohdy stávalo, že žadatel zadal žádost o jednopokojový byt, ale dostal ho, až když měl čtyřčlennou rodinu. Byt byl pro něj pak již nevyhovující a musel ho vyměnit za větší.³⁷

2.1.2 Družstevní byty

Jednou z možností, když lidem nebyl přidělen byt státem nebo podnikem, byla stavba bytu družstevního. Tato výstavba nových domů a bytů zároveň ušetřila peníze státu. *„Zavedení družstevní formy bytové výstavby v podstatě znamenalo přenesení části investičních nákladů na bydlení z beder státu na obyvatelstvo a podniky“*³⁸

Družstevní byt nebyl v přímém vlastnictví lidí, náležel totiž družstvu. Lidé byli pouze jeho „majiteli“ jako družstevní podílníci. Stát poskytoval na výstavbu bytů a domů výhodné půjčky, které bychom mohli přirovnat k dnešním hypotékám. Přesto výstavba družstevního bytu byla dlouhodobou záležitostí a družstevník se musel do výstavby osobně zapojit.³⁹

³⁷DRDA, Adam – MLEJNEK, Josef – ŠKODA, Stanislav. *Mýty o socialistických časech*. Praha: Člověk v tísni, 2010. 89 s. ISBN 978-80-86961-98-9. s. 39.

³⁸HORSKÁ, Pavla – MUSIL, Jiří – MAUR, Eduard. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002. 352 s. ISBN 80-7185-409-3. s. 278

³⁹Viz. Kapitola 5.

2.1.3 Soukromý domek nebo chata

Pokud se někdo chystal zrekonstruovat rodinný dům nebo chalupu, čekala ho velmi namáhavá práce. V tehdejší Československu se dalo málo věcí koupit nebo sehnat. Zedníky a řemeslníky nebylo možné volně najmout. Oficiálně pracovali ve státních nebo družstevních podnicích a ostatní práci navíc vykonávali tzv. „na černo“. Pro sehnání stavebního materiálu nebo vybavení domu museli lidé jet i přes celou republiku. Velkým problémem bylo také sehnat architekta, proto byly domy stavěny bez kvalitně naplánované výstavby tzv. „svépomocnou výstavbou“.⁴⁰

V polovině 60. let se zrodila nová myšlenka výstavby domu. Rodinný dům typu V⁴¹, podle kterého se v následujících letech stavěly domy v celém Československu, byl dílem šumperského projektanta Josefa Vaňka. Josef Vaněk zrealizoval stavbu těchto prvních dvou domů v Šumperku a odtud nese své známé pojmenování **šumperák**.⁴²

Šumperák byl náhle zpopularizován v celonárodním tisku a stal se ze dne na den ideálem pro řadu občanů Československa v 60. a 70. letech. V roce 1971 bylo dokončeno až dva tisíce těchto domů.⁴³ Šumperáky byly stavěny nejen na vesnicích, kde našly větší oblibu, ale i na okraji měst.

Pro šumperáky byla charakteristická rovná střecha, všudypřítomné motivy šikmin a balkon přes celou šířku domu. Dole měl garáž a v patře kuchyň s obývacím pokojem. Byl postaven dle projektu typologicky, s malými odchylkami a s důrazem na praktičnost.⁴⁴

V 70. letech vzrostla také obliba montovaných rodinných domků, kdy si majitel postavil pouze sám základy domu a podsklepení, vše ostatní objednal u příslušného výrobního podniku. Výroba montovaných domků, které byly vyrobeny z dřevní hmoty, byla soustředěna v národních podnicích Dřevařský průmysl GŘ Praha a n. p. Rudné Doly

⁴⁰DRDA, Adam – MLEJNEK, Josef – ŠKODA, Stanislav. *Mýty o socialistických časech*. Praha: Člověk v tísni, 2010. 89 s. ISBN 978-80-86961-98-9. s. 38.

⁴¹Viz. Příloha č. 1.

⁴²VITVAROVÁ-VRÁNKOVÁ, Karolína – MERTO VÁ, Martina. Moderní, hezké, šumperské! *Respekt.cz*. [Online]. Dostupné z URL <<http://respekt.ihned.cz/c1-36310650-moderni-hezke-sumperske>>.

⁴³Rodinný dům typu V Františka Štěpánika. *Slavnostavby.cz*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.slavnostavby.cz/?i=2347/rodinny-dum-typu-v-frantiska-stepanika>>.

⁴⁴VITVAROVÁ-VRÁNKOVÁ, Karolína – MERTO VÁ, Martina. Moderní, hezké, šumperské! *Respekt.cz*. [Online]. Dostupné z URL <<http://respekt.ihned.cz/c1-36310650-moderni-hezke-sumperske>>.

Jeseník. Jedním z nejznámějších představitelů těchto montovaných domků byl tzv. **OKÁL**⁴⁵, který se vyráběl na základě zahraniční licence.⁴⁶

Licenci na výrobu těchto montovaných domků z dřevěných desek propůjčila západoněmecká firma OKAL, která také poskytla technologické zařízení a montážní linky, projektovou dokumentaci a vyškolila budoucí zaměstnance. Přestože tato licence koncem 70. let vypršela, tyto „okaldomky“ přetrvaly dodnes. V roce 1985 jich bylo dokonce postaveno 10 000 v celém Československu i zahraničí.⁴⁷

Doba socialismu u nás byla také spojena s hromadnou výstavbou **chat**⁴⁸, která odstartovala v 60. letech.⁴⁹ V této době platily předpisy, podle kterých nesměly mít chaty půdorysovou plochu nad 50 m². To byl problém pro rodiny s větším počtem členů.⁵⁰

Převážná většina chat byla přízemními objekty z lehkých montovaných stavebních dílců, které šly snadno smontovat. Podkroví chat bylo využíváno jako spací prostory a některé chaty měly přistavěnou verandu.⁵¹ Pod verandou mohl být menší sklípek přístupný shora a izolovaný poklopem nebo byla vybudována garáž v podzemí chaty na svahu. Obývací místnost v chatách měla zpravidla více funkcí. Sloužila ke spaní, vaření i umývání a každá tato funkce měla svůj vlastní kout. Zatímco obývací místnost měla zpravidla 15 – 18 m², kuchyni byly přisouzeny jen asi 4 m². Ve větších chatách byl také místo kamen stavěn krb.⁵² Hlavním cílem této doby bylo postavit si jednoduchou a prostou chatu, která by se bez problémů začlenila do okolí.

⁴⁵Viz. Příloha č. 2.

⁴⁶DOŠLA, Bohumil. Výstavba rodinných domků. Snadno stavět, brzy bydlet. *Domov*, 1975, č. 4, s. 34-39.

⁴⁷Jak Rýmařov k Okálu přišel. *Rýmařské domy*. [Online]. Dostupné z URL < <http://www.rdrymarov.cz/novinky-a-akce/jak-rymarov-k-okalu-prisel?from=0#fotky>>.

⁴⁸Viz. Příloha č. 3.

⁴⁹Viz. Kapitola 4.

⁵⁰TAJANOVSKÝ, Václav. Budete stavět chatu. *Domov*, 1960, č. 2, s. 13.

⁵¹KADLECOVÁ, Anna. Chcete stavět chatu? *Domov*, 1966, č. 2, s. 48-50.

⁵²TAJANOVSKÝ, Václav. Budete stavět chatu. *Domov*, 1960, č. 2, s. 14-15.

2.2 Místnosti v bytech

Většina nově vystavěných bytových jednotek se skládala ze dvou nebo tří místností a kuchyně. I přes možný vývoj mezi 50. a 80. lety se funkce jednotlivých místností prakticky nezměnily.

2.2.1 Obývací pokoj

Funkce obývacího pokoje můžeme rozdělit na tři části. Jako první to byla funkce reprezentativní, do které patřilo přijímání návštěv nebo sváteční stolování. Do druhé skupiny bychom mohli zařadit činnosti relaxační, sem náležel odpočinek, četba nebo poslech rádia. Do třetí skupiny se řadil „život všedního dne“, společenský život rodiny zahrnující každodenní stolování, pobyt nebo hraní si s dětmi.⁵³

Většina obývacích pokojů měla na začátku 50. let standardní vybavení zahrnující čalouněnou sedací soupravu s konferenčním stolem, jídelní stůl se židlemi, knihovnu, gauč a stůl s televizorem. V 70. letech již ale nadpoloviční většina z realizovaných bytů nepočítala s pravidelným stolováním v obývacím pokoji. Z tohoto důvodu byly zřizovány kuchyně s jídelním koutem a to přesto, že ve dvou třetinách bytů sloužil obývací pokoj jako místnost pro sváteční stolování.⁵⁴

Reprezentativní funkci obývacího pokoje tvořil i vzorný pořádek, krajkové ubrusy či sošky a vázy. Postupem let se však od reprezentativní funkce přešlo ke společnému pobytu rodiny. Jednou z hlavních příčin bylo velké rozšíření televizorů, které přilákaly celou rodinu. „*Koncem padesátých let mělo ve zkoumaných nových sídlištích televizor jen 28,5 % domácností, o deset let později bylo jeho vlastníky v nových sídlištích už 88 % domácností.*“⁵⁵ V 80. letech 90 % domácností v obývacím pokoji trávilo volný čas sledováním televize a poslechem rádia.

Symbolem obývacího pokoje se stala tzv. bytová stěna, která byla sestavená ze skříní a skříněk. Rozprostírala se ode zdi ke zdi a od podlahy až ke stropu. Trendem byly sedací soupravy, sekretáře – příborníky, konferenční stolky, čalouněná křesla a pohovky. Postupem se neodkladnou součástí obývacího pokoje stal i televizní stůl.^{56 57}

⁵³MACKOVÁ, Libuše. Problémy bydlení v socialistické společnosti. Praha: VÚVA, 1977. 156 s. s. 50.

⁵⁴Tamtéž, s. 52.

⁵⁵Tamtéž, s. 51.

⁵⁶DLABAL, Stanislav. Slovo má Ing. Arch. Stanislav Dlabal. *Bydlení*, 1980, č. 1, s. 5-6.

⁵⁷ŠTĚPÁNOVÁ, Vlasta. Jak vlastně bydlíme? *Bydlení*, 1981, č. 1, s. 5-7.

Sedací soupravy byly jen dvou typů. Prvním byly jednoúčelové rohové sedací soupravy a druhým komplety obsahující pohovku a křeslo.⁵⁸

2.2.2 Kuchyň a jídelní kout

V dřívějších dobách byl vztah mezi vařením a stolováním řešen pomocí tzv. obytné kuchyně. V obytné kuchyni se hotové jídlo konzumovalo přímo na místě, jídelní stůl většinou fungoval současně jako pracovní a scházela se zde celá rodina.⁵⁹

Se zvyšováním životní úrovně došlo k rozdělení těchto dvou funkcí. Jedním z důvodů byl přechod od lokálního vytápění, kdy se topilo pouze v jedné místnosti (většinou právě v obytné kuchyni), k vytápění centrálnímu. Na druhou stranu malá kuchyně a stolování v obývacím pokoji přinesly nevýhody v podobě nežádoucího nepořádku a výparů, narušení reprezentativní funkce obývacího pokoje a zbytečného přenášení nádobí.⁶⁰

Postupem času získaly na oblíbenosti jídelní kouty, které se staly kompromisem mezi stolováním v obývacím pokoji a kuchyní. *„Jejich obliba vyplývá z toho, že jsou napojeny na kuchyně a umožňují tak ženám připravujícím pro rodinu jídlo účastnit se rodinného života, pomáhat dětem při jejich domácích školních úkolech atd.“*⁶¹

2.2.3 Ložnice dětí a rodičů

Výstavba nových bytů a domů v 50. a částečně v 60. letech se vyznačovala nedostatečným počtem ložnic pro děti a rodiče. Dvoupokojové byty byly pro 3-4 členné rodiny a naopak třípokojové byty pro 5-6 členné rodiny. Nedostatek obytných místností se logicky přenesl do uspořádání bytů. Oddělené spaní bylo provedeno za cenu přespávání v obývacím pokoji, který tím přišel o svoji reprezentativní funkci.⁶²

Podle průzkumu z 60. let spali rodiče v 50. a 60. letech v jedné místnosti s dětmi i přes existenci dětského pokoje. V 60. letech toto trvalo více než u jedné čtvrtiny rodin. Dáno to mohlo být vlivem zvyků, tradic a jiných sociologických faktorů. Časem se

⁵⁸MORAVEC, Miroslav, Vytvořit z bytu domo. *Bydlení*, 1980, č. 1, s. 23.

⁵⁹MACKOVÁ, Libuše. *Problémy bydlení s socialistické společnosti*. Praha: VÚVA, 1977. 156 s. s. 54-55.

⁶⁰Tamtéž, s. 55.

⁶¹MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333 s. s. 90.

⁶²MACKOVÁ, Libuše. *Problémy bydlení s socialistické společnosti*. Praha: VÚVA, 1977. 156 s. s. 65.

od tohoto modelu spaní upustilo a děti v rodinách mívaly vlastní samostatnou ložnici.⁶³ Přesto ale dětské pokoje byly v bytech nejmenšími místnostmi.

Názory architektů na ložnice rodičů se mezi 50. a 80. lety moc nezměnily. V dřívějších dobách musely být ložnice skryty před zraky návštěv. Nesmělo zde chybět manželské dvojlůžko jako součást mobiliáře a to i v případě, že byt byl na takovouto postel malý.⁶⁴ V ložnici dále musely být toaletní stůl se sedačkou, objemné šatní skříň, noční stolky po obou stranách postele a zrcadlo.⁶⁵ Toto základní zařízení pokoje prakticky přetrvalo celých čtyřicet let. Podle průzkumů stále v 80. letech až tři čtvrtiny obyvatelstva preferovalo klasické pojetí ložnice s jedinou funkcí a to spánku.⁶⁶

2.2.4 Koupelna a WC

V naprosté většině bytů zrealizovaných po druhé světové válce byla automaticky budována sanitární zařízení. Poválečná výstavba však nepočítala s jednou věcí a to s automatickou pračkou, na kterou nebylo v koupelnách často místo. Místo toho byly některé nově vystavěné domy vybaveny speciálními místnostmi, které měly zajistit praní a sušení prádla.⁶⁷ Tyto místnosti byly společné pro všechny byty v obytném domě a byly rozděleny na prádelnu, sušárnu a někde i na místnost pro mandlování prádla. S rozšířenou možností pořídit si automatickou pračku se tyto místnosti stále méně používaly a dnes možná kromě sušárny nejsou využívány skoro vůbec nebo slouží k jiným účelům.

2.2.5 Balkon nebo lodžie

Balkon plnil funkci místa odpočinku, kde lidé nechtěli být rušeni nebo pozorováni. Na balkonech si hrály děti a sušilo se zde prádlo. Balkon se stal intimní součástí života.⁶⁸

Se zavedením panelového systému v hromadné výstavbě došlo k nahrazení balkonů lodžii, které měly lepší funkční využití.⁶⁹ Oblíbenost lodžií vzrostla zejména kvůli možnostem ochrany před nepříznivým počasím a bráněním pohledům zvenčí.

⁶³MACKOVÁ, Libuše. Problémy bydlení s socialistické společnosti. Praha: VÚVA, 1977. 156 s. s. 67.

⁶⁴DLABAL, Stanislav. *Kapitoly o bydlení*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1985. 80 s. s. 25.

⁶⁵DLABAL, Stanislav. Slovo má Ing. Arch. Stanislav Dlabal. *Bydlení*, 1980, č. 1, s. 6.

⁶⁶ŠTĚPÁNOVÁ, Vlasta. Jak vlastně bydlíme? *Bydlení*, 1981, č. 1, s. 7.

⁶⁷MACKOVÁ, Libuše. Problémy bydlení s socialistické společnosti. Praha: VÚVA, 1977. 156 s. s. 80.

⁶⁸BERANOVÁ, Věra. *Estetika socialistického způsobu života*. Praha: Svoboda, 1986. 84 s. s. 39.

⁶⁹MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333 s. s. 94.

2.2.6 Předsín

U nových bytových jednotek byla předsín typizovaná na rozdíl od starších bytů, kde zabírala větší prostor. Primárně předsín sloužila k odkládání šatstva a uložení obuvi. K tomu sloužily příslušné skříňové úložné prostory a skříňky na boty, které se nacházely v každé tehdejší domácnosti.⁷⁰

2.3 Sektorový nábytek

Sektorový nábytek má v Československu dlouholetou tradici, byl progresivním řešením úložného prostoru pro malé byty. Před druhou světovou válkou byla jeho výroba spjata se Spojenými uměleckoprůmyslovými závody v Brně.⁷¹ Po válce byly závody zestátněny a jejich úspěšná řada nábytku E se stala vzorem pro poválečnou sektorovou výrobu. Vznikl tak sektorový nábytek S (Standard) pro obývací pokoje nebo SK pro kuchyně.⁷²

Roku 1954 pak vznikla řada U-1⁷³, o kterou se zasloužil Jindřich Halabala⁷⁴ spolu s pracovníky oddělení Vývoje nábytkářského průmyslu.^{75 76} „*Oproti meziválečné řadě E byl nábytek U-1 těžkopádnější, jednodušší, obsahoval menší počet skladebných elementů: skříňky uzavřené dvířky nebo posuvnými skly, dvoudveřový a třídvěřový šatník, dva druhy příborníků s prádelníkem, dvě samostatné knihovny, psací stůl a skříňku na lůžkoviny.*“⁷⁷

Převládající názor o nutnosti snižovat výrobní náklady dal podnět pro vznik nového montovaného nábytku zvaného **montisektor**. Montisektor byl dílem Ing. Arch. Jaroslava Šmídka, působícího v národním podniku Vývoje nábytkářského průmyslu.⁷⁸ Hlavním cílem této hromadné výroby byla nejen variabilita a proměnlivost tohoto nábytku, ale i

⁷⁰NIKEL, Leoš. Bytový vstupní prostor předsíně. *Bydlení*, 1981, č. 1, s. 50.

⁷¹**Spojené uměleckoprůmyslové závody** v Brně byly významným československým výrobcem a prodejcem nábytku. Závody byly založeny roku 1920 a následně roku 1946 znárodněny.

⁷²KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor. *Design Cabinet*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor/>>.

⁷³Viz. Příloha č. 4.

⁷⁴**Jindřich Halabala** byl jedním z nejvýznamnějších českých návrhářů nábytku. V letech 1925-1955 pracoval jako hlavní návrhář Spojených uměleckoprůmyslových závodů v Brně.

⁷⁵**Vývoj nábytkářského průmyslu** byl národní podnik v Brně zabývající se nábytkem. Vznikl roku 1954 a roku 1978 byla tato organizace přejmenována na Výzkumný a vývojový ústav nábytkářský. Podnik zanikl roku 1990.

⁷⁶KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor. *Design Cabinet*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor/>>.

⁷⁷Tamtéž.

⁷⁸*Kultura bydlení: 8. Výstava průmyslového návrhu: květen – červenec 1982: Oblastní galerie výtvarného umění v Gottwaldově – Dům umění*. Gottwaldov: Oblastní galerie výtvarného umění, 1982. 49 s. s. 46.

úspora nákladů při jeho montáži a balení.⁷⁹ Zákazník si stavební dílce skříní a skříněk smontoval doma sám. Dílce byly opracovány, jejich povrch měl matný lesk a převážná část byla provedena v přírodním dubu.⁸⁰ Samotná montáž nepotřebovala truhlářské úpravy, pouze se zašroubovaly dílce do sebe.

Od roku 1959 byl vyráběn nábytek Monti 100⁸¹, který měl dvacet pět základních typizovaných dílců plus řadu doplňkových součástí, ze kterých bylo možné sestavit nábytkové skříně i kompletní sestavy. Následovaly pak další řady nábytkových sestav jako např. Monti 200 nebo Monti 300.⁸²

Nejznámější a nejdéle vyráběnou řadou nábytku ze všech se stala řada **U-101** z Uměleckoprůmyslového závodu Rousínov, která byla známá pod názvem **Universal**.⁸³ Tato řada, která na začátku 70. let nahradila předchozí neskladný a rozměrný nábytek, se vyznačovala modernějším designem a byla určena do interiérů obývacích, dětských a studentských pokojů. Někdy byla uplatněna i v kancelářích, na školách a jiných veřejných místech.⁸⁴

Tento sestavovaný a montovaný nábytek vedl k unifikovanosti bytů. Bylo zcela běžné, že soused měl totožnou obytnou sestavu, ale i pohovku, křesla nebo konferenční stolek. Nábytek mnohdy ani nedovoloval jednotlivé kusy rozestavit jinak. Individuální potřeby obyvatel nebyly zohledněny a často chyběla estetická stránka výrobků.⁸⁵

2.4 Bytové jádro

Bytové jádro⁸⁶ je označení pro stavební prefabrikát obsahující sanitární jednotku a technická zařízení. Jeho vývojem se zabýval Ústav pro zprůmyslněné stavebnictví, který se snažil o maximální zprůmyslnění stavebnictví. Vývoj bytových jader probíhal v letech

⁷⁹KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor. *Design Cabinet*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor/>>.

⁸⁰HANÁK, Jan. Montisektor, novinka v našem nábytku. *Domov*, 1960, č. 1, s. 20-21.

⁸¹Viz. Příloha č. 5.

⁸²KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor. *Design Cabinet*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor/>>.

⁸³Viz. Příloha č. 6.

⁸⁴KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor – oblíbený i zatracovaný Univalsal. *Design Cabinet*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor-1264272445/>>.

⁸⁵KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor. *Design Cabinet*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor/>>.

⁸⁶Viz. Příloha č. 7.

1953-1957. Roku 1958 jich bylo vyrobeno sedm set osmnáct.⁸⁷ Následně mezi lety 1958-1990 jich bylo na území České republiky zabudováno 1 180 000.⁸⁸ Hlavním výrobcem těchto bytových jader byl podnik Kovona Karviná.⁸⁹

Bytová jádra můžeme rozlišit na dva typy. Prvním a také nejčastějším typem byla jádra z polystyrénových desek. Tento polystyrén byl překryt umakartem⁹⁰, odtud název umakartonová jádra. Umakartonová jádra byla označována pomocí písmene B a příslušného čísla. Samotná jádra se skládala na místě nebo se montovala jako jeden kus. Jednou z největších nevýhod umakartonových jader byla jejich nedostatečná zvuková izolace a krátká životnost, což byl jeden z důvodů hromadného odstraňování těchto jader po roce 1990. Druhým typem bytových jader pak byla jádra železobetonová. Měla sice větší hmotnost, ale delší životnost.⁹¹

2.5 Nadměrné byty

Jedním ze zákonů, které byly přijaty v roce 1948, byl zákon č. 138/1948 Sb. o hospodaření s byty, na jehož základě se byt s větším počtem pokojů nežli členů příslušné domácnosti považoval za nadměrný.⁹² Tímto zákonem se mělo zabránit nezákonnému využívání nadměrné plochy.

Od roku 1956 ale rozhodoval poměr mezi počtem lidí v příslušné domácnosti a celkovou plošnou výměrou bytu. Jako nadměrný nebo také podlidský byl označován byt, kde obytná plocha na jednoho člena domácnosti přesahovala 18 m². Za nadměrný byt byla považována i jedna obytná místnost s plochou přesahující 30 m², pokud ji obývala jediná osoba.^{93 94}

⁸⁷KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 I*. Praha: Academia, 2011. 654 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 165.

⁸⁸Husákovo 3+1. Podívejte se, jak jsme žili za socialismu. *Bydlení MF DNES*. [Online]. Dostupné z URL <http://bydleni.idnes.cz/husakovo-3-1-podivejte-se-jak-jsme-zili-za-socialismu-fhr-/dum_osobnosti.aspx?c=A071009_160805_dum_stavime_web>.

⁸⁹KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 I*. Praha: Academia, 2011. 654 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 165.

⁹⁰Umakart je papír tvrzený syntetickou pryskyřicí a vrstvený lisováním.

⁹¹Typy bytových jader. *Nové jádro*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.novejadro.com/cs/rekonstrukce-bytoveho-jadra/?mt=3>>.

⁹²KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 I*. Praha: Academia, 2011. 654 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 582.

⁹³Tamtéž.

⁹⁴MACCOVÁ, Libuše. *Problémy bydlení s socialistické společnosti*. Praha: VÚVA, 1977. 156 s. s. 17.

Za nadměrné metry v bytech se musel k nájemnému připlatit ještě zvláštní poplatek. Tento poplatek měl státu přinést nové finance, ale i donutit stávající nájemníky byt směnít za menší nebo ho rozdělit a vytvořit zde podnájem. „*Např. čtyřčlenná rodina za byt o ploše 80 m² první kategorie kromě nájmu měla platit navíc měsíčně 122 Kčs místního poplatku.*”⁹⁵ Problém nadbytečných metrů se ale netýkal jen bytů, ale i rodinných domů. Od určité výměry totiž byly rodinné domy označovány za nájemní vily, a proto zde mohli být umístěni spolunájemníci. Lidé se snažili tomu někdy zabránit tím, že určité části svých domů prohlašovali za neobyvatelné.⁹⁶

⁹⁵KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 I.* Praha: Academia, 2011. 654 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 582.

⁹⁶Tamtéž.

3. SOCIALISTICKÉ BYDLENÍ VE MĚSTĚ A NA VENKOVĚ NA PLZEŇSKU

3.1 Výstavba plzeňských sídlišť

Základem pro rozvoj výstavby v každém městě byl příslušný územní plán. V roce 1966 byl vládou v Československu schválen směrný územní plán, který byl podkladem i pro stavební rozvoj v Plzni a jejím okolí.⁹⁷ Hromadná výstavba nových obytných domů v Plzni samotné začala již mnohem dříve. Za samotnou bytovou výstavbu zde byl zodpovědný **Stavoprojekt Plzeň**.

V Plzni postupem let vznikla sídliště na Slovanech, v Doubravce, na Borech nebo ve Skvrňanech. V posledním období pak vznikla sídliště na Severním předměstí Plzně, které bylo největším staveništěm bytů během 6. a 7. pětiletky v Západočeském kraji.⁹⁸ *„Bytová výstavba byla současně doprovázena i budováním základního občanského vybavení a také i odpovídající technickou infrastrukturou a inženýrským zařízením. Plzeňská sídliště tak postupně získala jesle, školy, školy, nákupní a společensko-obslužná centra vybavení.“*⁹⁹

Prvním z nově budovaných sídlištních souborů v Plzni byly **Slovany**.¹⁰⁰ Výstavba zde probíhala od roku 1954 a trvala až do roku 1963. Za těchto necelých 10 let bylo vystavěno přibližně 5 500 nových bytů. Při výstavbě Slovan byla uplatněna metoda proudové výstavby typových obytných domů.¹⁰¹ Nejstarší slovanské domy nesou unikátní výzdobu v duchu socialistického realismu. Na fasádách zdejších domů je dodnes možné vidět ozdoby v podobě obilných klasů, vinné révy nebo jablek, které jsou doplněny všudypřítomnou pěticípou hvězdou.¹⁰²

⁹⁷SÝKORA, Miloslav. *Tvořivá léta: profil architektonické a projektové tvorby Stavoprojektu Plzeň*. Plzeň: KPO Stavoprojekt. 1974. 158 s. s. 12.

⁹⁸SÝKORA, Miloslav. *Plzeň 1945-1985: 40 let socialistické výstavby města*. Plzeň: Útvar hlavního architekta města, 1985. 40 s. s. 2.

⁹⁹Tamtéž.

¹⁰⁰Viz. Příloha č. 8.

¹⁰¹SÝKORA, Miloslav. *Plzeň 1945-1985: 40 let socialistické výstavby města*. Plzeň: Útvar hlavního architekta města, 1985. 40 s. s. 12.

¹⁰²RŮŽIČKA, David. Co znamenaly ozdobné prvky stylu SORELA na slovanských domech? *Plzeňský deník*, 2009, roč. 18, č. 84, s. 6. ISSN 1210-5139.

Roku 1958 byl schválen územní plán, na jehož základě se od roku 1960 začal budovat nový obytný soubor v **Doubravce**.^{103 104} Výstavba probíhala mezi lety 1960 až 1967. V roce 1972 zde bylo ještě dostavěno Družstevní centrum, díky kterému se Doubravka stala jedním z tehdy nejlépe vybavených obytných obvodů města.¹⁰⁵ Při výstavbě zde vzniklo přibližně 7 000 bytů, které se nacházely v sedmi územních lokalitách. Realizací výstavby v těchto sedmi lokalitách došlo ke sjednocení stávajícího zastavění Doubravky, Lobez a Letné do jednoho městského obvodu.¹⁰⁶

V pořadí jako třetí byl v období mezi lety 1965 až 1972 budován obytný soubor **Jižní předměstí** na **Borech**.¹⁰⁷ Na základně územního plánu z roku 1963 zde bylo vystavěno 3 000 nových bytů. Hlavní dominantou zdejší výstavby byly vysoké bodové domy¹⁰⁸, které dodnes působí velmi kontrastně ke zdejším méně výrazným domům liniovým.¹⁰⁹ V centru tohoto sídliště pak bylo vybudováno nákupní a obslužné středisko Luna.

Skvrňany, které se nacházejí v sousedství strojírenského podniku Škoda, prošly v důsledku druhé světové války značnou destrukcí. Bytová výstavba zde probíhala mezi lety 1968 až 1973.¹¹⁰ Územním plánem byla výstavba na Skvrňanech rozdělena na dvě části kvůli rozdílné povaze zdejšího reliéfu. Na menším obytném souboru, který byl blíže centru města, bylo vystavěno 1 000 bytů. Druhý obytný soubor, čítající 4 000 bytů, byl situován na volných plochách na západním okraji Skvrňan.¹¹¹

Jako poslední probíhala výstavba na **Severním předměstí**. První vznikla v letech 1968 až 1970 bytová zástavba v ulici Pod Záhorskem.^{112 113} Následně probíhala výstavba

¹⁰³ Viz. Příloha č. 9.

¹⁰⁴ Viz. Příloha č. 10.

¹⁰⁵ SÝKORA, Miloslav. *Tvořivá léta: profil architektonické a projektové tvorby Stavoprojektu Plzeň*. Plzeň: KPO Stavoprojekt. 1974. 158 s. s. 28.

¹⁰⁶ SÝKORA, Miloslav. *Plzeň 1945-1985: 40 let socialistické výstavby města*. Plzeň: Útvar hlavního architekta města, 1985. 40 s. s. 15.

¹⁰⁷ Viz. Příloha č. 11.

¹⁰⁸ Viz. Příloha č. 12.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 16.

¹¹⁰ CIBULKA, Vojtěch. *Architektura a urbanistická koncepce plzeňských sídlišť v letech 1945 – 1990*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filosofická.

¹¹¹ SÝKORA, Miloslav. *Tvořivá léta: profil architektonické a projektové tvorby Stavoprojektu Plzeň*. Plzeň: KPO Stavoprojekt. 1974. 158 s. s. 31.

¹¹² Viz. Příloha č. 13.

¹¹³ SÝKORA, Miloslav. *Tvořivá léta: profil architektonické a projektové tvorby Stavoprojektu Plzeň*. Plzeň: KPO Stavoprojekt. 1974. 158 s. s. 32.

v letech 1975-1980 na **Lochotíně**¹¹⁴, kde bylo vybudováno 5 100 nových bytů.¹¹⁵ Během 70. a 80. let byly budovány nové obytné soubory v Bolevci, na Košutce a na Vinicích.¹¹⁶

Nová bytová výstavba pomohla Plzni zvýšit svoji hustotu bytů na 1 km². Již od 60. let zaujímal Plzeň se svými 384 byty/km² jedno z čelních míst v Československu. Vždyť jen samotná Bratislava, čítající 338 bytů/ km², měla jen o málo menší průměr. Přesto Praze, která měla tehdy 1 784 bytů/ km², se Plzeň i s novou zástavbou nemohla vyrovnat.¹¹⁷

3.2 Bydlení na venkově

Prostředí venkovských sídel mělo vždy svá specifika a ty se snažilo udržet navzdory tehdejší socialistické ideologii sblížení města s venkovem. Oblast Plzeňska byla ovlivněna novou sídlištní výstavbou v Plzni, která začala v 50. letech. Migrace obyvatel z vesnic byla v této době již celorepublikovým jevem. Na rozdíl od pohraniční oblasti západních Čech, kde došlo k částečnému vysídlení vlivem migrace obyvatel po druhé světové válce, na Plzeňsku nedošlo k destabilizaci vesnic. Ještě na konci 50. let totiž žilo ve venkovských obcích (přibližně do 2 000 obyvatel) asi polovina obyvatelstva.¹¹⁸

Některé prázdné vesnické domy zchátraly a jiné naopak změnilo svoji původní funkci tím, že se od 60. let staly objektem zájmu chalupářů. Ti buď vesnické chalupy koupili, nebo si je pronajali, aby zde vybudovali své druhé bydlení. Přínosem bylo, že díky tomu většina vesnických staveb zůstala v původní podobě.¹¹⁹

Ve vesnicích měly největší podíl na domovním a bytovém fondu rodinné domky a zemědělské usedlosti. Původní vesnická zástavba prošla za doby socialismu nemalými změnami. Mnoho tradičních staveb v období 50. a zejména 60. let zmizelo, docházelo k přestavbám a modernizaci původních usedlostí. Jedním z důvodů změn byly zvyšující se nároky obyvatelstva na životní úroveň, což mělo vliv na zmíněný proces sblížení města

¹¹⁴Viz. Příloha č. 14.

¹¹⁵SÝKORA, Miloslav. *Tvořivá léta: profil architektonické a projektové tvorby Stavoprojektu Plzeň*. Plzeň: KPO Stavoprojekt, 1974. 158 s. s. 12.

¹¹⁵SÝKORA, Miloslav. *Plzeň 1945-1985: 40 let socialistické výstavby města*. Plzeň: Útvar hlavního architekta města, 1985. 40 s. s. 20.

¹¹⁶CIBULKA, Vojtěch. *Architektura a urbanistická koncepce plzeňských sídlišť v letech 1945 – 1990*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filosofická.

¹¹⁷ANDRLE, Alois. *Byty a bydlení v Československu*. Praha: SEVT, 1967. 298 s. s. 13.

¹¹⁸KADLEC, Alex. Proč a jak. *Domov*, 1964, č. 4, s. 25-29.

¹¹⁹JÍLEK, Tomáš. *Západočeská vlastivěda: národopis*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. 371 s. ISBN 80-7088-027-9. s. 301.

s venkovem. Přestavby a úpravy původních staveb se týkaly hlavně fasád domů, zvětšování oken a rozšiřování obytných prostorů. Změna se dotkla i hospodářských objektů u obytných domů, kdy v důsledku hromadné kolektivizace ve 40. a 50. letech docházelo k jejich úpravám. V těchto objektech pak byly zřizovány garáže nebo dílny. Změnou prošlo i přízemí domu, docházelo k přehrazení široké vstupní haly, aby vznikly nové odkládací a skladovací prostory.¹²⁰

Rozsah přestaveb a modernizace domů byly ovlivňovány i původem, velikostí a věkovou skupinou rodiny. „Do poloviny 60. let tyto stavební úpravy prováděly smíšené rodiny dělnicko- nebo zaměstnanecko-zemědělské. Čistě zemědělské rodiny k těmto stavebním zásahům přistupovaly později.“¹²¹ Výrazné zlepšení bydlení zaznamenaly hlavně tzv. třígenerační domácnosti, které byly typické i pro Západočeský kraj. V těchto domácnostech docházelo k vertikálním a horizontálním přestavbám, které změnily vzhled i charakter dané vesnice nebo obce. Naopak velmi pomalu se zlepšovaly podmínky bydlení u jednočlenných domácností nebo domácností tvořených staršími lidmi, kteří své bydlení modernizovali jen velmi málo.¹²²

Celkové zlepšení bydlení na vesnici také přineslo zavedení kanalizace, zřizování vodovodů a etážového topení nebo zlepšení občanské vybavenosti. Také byly venkovské obce lépe dopravně spojeny s městem a kulturní život se zlepšil díky televizi a rozhlasu. Lze tedy hovořit o procesu vyrovnávání životních podmínek mezi městem a venkovem.

Na venkově nebyly modernizovány pouze staré zástavby, ale docházelo zde i k výstavbě nové. Zejména ve velkých nebo střediskových obcích, které ležely v dosahu města s výhodnými pracovními podmínkami, byla zahájena výstavba bytovek nebo dvojdomků. Tyto vícepodlažní stavby, které byly charakteristické trojdílnými okny, břízolitovou omítkou a čtvercovitým půdorysem s plochou střechou, na některých místech svým vzhledem narušovaly historický ráz vesnic. Tato nová obytná zástavba se vyznačovala i nedostatečným nebo někdy zcela chybějícím hospodářským zázemím.

¹²⁰JÍLEK, Tomáš. *Západočeská vlastivěda: národopis*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. 371 s. ISBN 80-7088-027-9. s. 301.

¹²¹Tamtéž.

¹²²Tamtéž.

To vedlo k nesoběstačnosti venkovského obyvatelstva a jeho postupně vzrůstající závislosti na zemědělské výrobě státu.¹²³

¹²³ČERNANSKÝ, Martin. Tradiční a nové stavby na vesnici. *Lidová architektura*. [Online]. Dostupné z URL < <http://www.lidova-architektura.cz/pravidla-stavby/dum-projekt/stavby-domy.htm>>.

4. DRUHÉ BYDLENÍ

Termín druhé bydlení znamená využívání objektů mimo trvalé bydliště jedince za účelem rekreace. Těmito objekty se v době socialismu staly hlavně chalupy a chaty.¹²⁴

Druhé bydlení lidem poskytlo možnosti seberealizace, únik z velkoměst a bližší kontakt s přírodou. Mít chalupu nebo chatu bylo v této době módní a byla to často jediná možnost, jak zhodnotit a investovat ušetřené rodinné finance.¹²⁵

Objekty druhého bydlení tvoří v současné době přibližně 20 % všech obytných staveb u nás.¹²⁶ „*Polovina připadá na rekreační chalupy, tedy objekty původně sloužící k trvalému bydlení, u nichž došlo k přeměně funkce z obytné na rekreační. Druhou polovinu tvoří chaty a rekreační domky, stavěné již primárně pro plnění funkce rekreační.*“¹²⁷

Rekreační objekty druhého bydlení, které vznikaly za socialismu, lze rozdělit na tři skupiny. Prvním typem byla **rekreační chata**. Jednalo se o přízemní objekt s případným podkrovím, který byl určen pro rekreaci včetně ubytování. Rekreační chaty byly na pozemcích umístěny trvale a mohly být postaveny pouze na základě schváleného územního plánu v rámci souboru rekreačních chat v krajině (výjimečně i mimo něj) mimo intravilán obcí ve vybraných lokalitách. Mohly být vystavěny i v intravilánu nestřediskových sídlišť, ale na určených plochách.¹²⁸ Druhým typem byl **rekreační domek**, který byl taktéž určen pro rekreační pobyty, ale byl umístěn zásadně v intravilánu venkovského sídliště. Rekreační domek byl zpravidla větší než rekreační chata a jeho hlavním zástupcem byla **rekreační chalupa**.¹²⁹ Jedinou podmínkou bylo, že nesměla být nárokována pro potřebu obce, jinak nemohla být využívána jako rekreační.¹³⁰ Třetím

¹²⁴FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra. In *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19.- 21. století*. Praha: Togga, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7476-063-1. s. 43.

¹²⁵VÁGNER, Jiří – FIALOVÁ, Dana. Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. 286 s. ISBN 80-86561-15-1. s. 85.

¹²⁶FIALOVÁ, Dana. Vlastníci objektů druhého bydlení. In *Geografie na cestách poznání: Sborník příspěvků k šedesátinám Ivana Bičíka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003. 197 s. ISBN 80-86561-10-0. s. 107.

¹²⁷VÁGNER, Jiří – FIALOVÁ, Dana. Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. 286 s. ISBN 80-86561-15-1. s. 38.

¹²⁸LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení. In *Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity*, 1975, roč. 24, č. G19, s. 53.

¹²⁹FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra. In *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19.- 21. století*. Praha: Togga, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7476-063-1. s. 44.

¹³⁰LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení. In *Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity*, 1975, roč. 24, č. G19, s. 53.

typem byly **zahrádkářské chaty**, které se vyskytovaly v intravilánu i extravilánu obcí. „Původně byly určeny pro úkryt před nepohodou a úschovnu zahradnických potřeb, umístěné na společném pozemku vlastněného organizací svazu zahrádkářů. Část těchto staveb si svůj charakter zachovala, nezřídka však došlo k svévolným stavebním úpravám a tyto objekty získaly charakter rekreačních chat a obdobným způsobem jsou též využívány.“¹³¹

Hromadný rozvoj druhého bydlení v Československu začal v 60. letech. Příčin bylo hned několik. Řada obyvatel z měst původně pocházela z vesnice a postrádala kontakt s přírodou.¹³² Také byl zkrácen pracovní týden na pět dní a lidé měli volné víkendy, které nechtěli trávit ve městech.¹³³ Podle způsobu rekreace, kterému se lidé věnovali, bychom mohli rozdělit druhé bydlení na chataření a chalupaření.

4.1 Chataření

Začátek chataření v Československu byl spojen s meziválečným a poválečným trampíngem¹³⁴, ve kterém se zhlédli první majitelé chat. V rámci trampského hnutí byly stavěny sruby v přírodních lokalitách, které byly dobře dostupné železniční dopravou. Podle tohoto vzoru pak začaly být v 50. letech stavěny první chaty z materiálů všeho druhu. Vrchol chataření nastal ale až na přelomu let 60. a 70 let.¹³⁵

Chataření zaznamenalo takový rozvoj, že bylo následně omezeno státem. Prvním omezením bylo vydání Zákonu č. 53 Sb. z roku 1966 na ochranu zemědělského půdního fondu.¹³⁶ Druhým omezením bylo Usnesení vlády č. 130 z roku 1971, které vedlo k regulaci chatové výstavby.¹³⁷

Chataření mělo spíše rodinný charakter, proto také mezi chataři převažovali lidé střední věkové kategorie z měst s dětmi do 15 let.¹³⁸ Tito lidé mnohdy bydleli v nájemních

¹³¹VÁGNER, Jiří – FIALOVÁ, Dana. Regionální diferenciacie druhého bydlené v Česku. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. 286 s. ISBN 80-86561-15-1. s. 44.

¹³²Tamtéž, s. 40.

¹³³Vyhláškou č. 63/1968 Sb. byl zaveden pětidenní pracovní týden v Československu.

¹³⁴Pojem **trampíng** označuje pobyt v přírodě mimo místo bydliště, jehož cílem je být v kontaktu s tzv. původní a divokou přírodou. Trampíng většinou probíhá v komunitách a je méně organizovaný.

¹³⁵FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlené v Česku: včera, dnes a zítra. In *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19. - 21. století*. Praha: Togga, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7476-063-1. s. 53.

¹³⁶VÁGNER, Jiří – FIALOVÁ, Dana. Regionální diferenciacie druhého bydlené v Česku. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. 286 s. ISBN 80-86561-15-1. s. 40.

¹³⁷LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlené. In *Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity*, 1975, roč. 24, č. G19, s. 61.

¹³⁸Tamtéž, s. 54.

a družstevních bytech a chataření se věnovali právě z důvodu potřeby rekreace pro jejich potomky. Další motivací pro ně byla i touha po kontaktu s přírodou a po klidu a samotě.¹³⁹ Možná právě proto se chataření vyznačovalo pasivnější formou rekreace, než tomu bylo u chalupaření.

Jak již bylo zmíněno, chaty byly stavěny převážně mimo obce, tudíž se chataři často nedostávali do kontaktu s obyvateli vesnic. Chataření se více orientovalo na samotnou rodinu nebo spádovou chatovou osadu. Na rozdíl od chalup byla převážná většina chat stavěna svépomocí.¹⁴⁰

4.2 Chalupaření

V poválečném období docházelo k postupnému vyliďnění venkova. Hlavní příčinou byly násilné přesuny obyvatelstva v pohraničních oblastech. Odsun Němců se ale netýkal pouze pohraničí, opuštěný bytový fond se nacházel i v některých částech vnitrozemí Československa. Zvýšená koncentrace stěhování obyvatel do měst měla silný vliv na podobu vesnic u nás.¹⁴¹

Opuštěné vesnické objekty začaly představovat ideální místo k rekreačnímu využití. Mezi prvními chalupáři byli v 60. letech příslušníci uměleckých a intelektuálních kruhů, ale i další lidé z města, kteří užívali k rekreaci vesnické objekty svých rodičů, kteří zde bydleli trvale.¹⁴²

Chalupaření nemělo rodinný charakter jako chataření a věková struktura byla různorodá. Podle průzkumu prováděného na konci 60. let zde převažovali osoby nad 46 let a většina z nich neměla děti mladší 15 let.¹⁴³

Hlavním motivem pro chalupaření byla potřeba odreagovat se od způsobu života ve městě. Chalupáři netrávili svůj volný čas v přírodě, ale aktivně pracovali na své zahradě a

¹³⁹LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení. In *Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity*, 1975, roč. 24, č. G19, s. 55.

¹⁴⁰Tamtéž, s. 56.

¹⁴¹VÁGNER, Jiří – FIALOVÁ, Dana. Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. 286 s. ISBN 80-86561-15-1. s. 39.

¹⁴²FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra. In *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19.- 21. století*. Praha: Togga, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7476-063-1. s. 54.

¹⁴³LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení. In *Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity*, 1975, roč. 24, č. G19, s. 55.

chalupě. Také se dobrovolně a často i aktivně zapojovali do venkovského života a postupně se stávali plnohodnotnými členy vesnice.¹⁴⁴

Od začátku 70. let chalupaření zaznamenalo prudký nárůst. Podíl na tom mělo Usnesení vlády č. 283 z roku 1971, které podporovalo rekreační využívání stávajícího bytového fondu v nestřediskových obcích, tzn. chalupaření.¹⁴⁵ Tím se značně zvýšil podíl chalup na celkovém počtu rekreačních objektů v Československu.

4.3 Druhé bydlení na Plzeňsku

Plzeň byla ovlivněna těžkým strojírenstvím Škodových závodů a prošla v uplynulých desetiletích silnou industrializací. V okolí města se zachovaly atraktivní přírodní podmínky pro rozvoj druhého bydlení. Nemalý podíl na tom má Plzeňská pahorkatina. „*Na tomto území se nachází šest přírodních parků, několik desítek maloplošných chráněných území, dvě vodní nádrže a veliké množství rybníků.*“¹⁴⁶

Rychle se rozvíjející průmysl v zázemí¹⁴⁷ Plzně ovlivnil touhu obyvatel po klidném prostředí mimo město. Právě proto zde v 70. a 80. letech dosáhlo druhé bydlení silného rozmachu. Dle počtu rekreačních objektů se stala oblast Plzeňska třetí největší rekreační oblastí u nás.¹⁴⁸

Počátek druhého bydlení na Plzeňsku byl úzce spjat s trampingu, pro který zde díky přírodnímu rázu byly ideální podmínky. Roku 1924 vznikla osada Albatros v místě pozdější Hracholuské přehrady. Trampingu se věnovali mladí lidé nižší a střední třídy. Jejich osady vznikaly na několika místech, např. v oblasti již zmíněné dnešní Hracholuské přehrady, v dolním toku Úslavy a Radbuzy, podél Střely a Berounky nebo při Klabavce.¹⁴⁹ Bohužel trampingu byl v 50. letech silně potlačován a trampové se kvůli režimu uzavřeli před okolím. Je tedy pravděpodobné, že některé vzniklé osady nejsou oficiálně doloženy.¹⁵⁰

¹⁴⁴LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení. In *Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity*, 1975, roč. 24, č. G19. s 57-58.

¹⁴⁵Tamtéž, s. 61.

¹⁴⁶VÁGNER, Jiří – FIALOVÁ, Dana. Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. 286 s. ISBN 80-86561-15-1. s. 81.

¹⁴⁷Pod pojmem zázemí Plzně rozumíme území bývalých okresů Plzeň-sever, Plzeň-jih a Rokycany.

¹⁴⁸VÁGNER, Jiří – FIALOVÁ, Dana. Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. 286 s. ISBN 80-86561-15-1. s. 81.

¹⁴⁹Tamtéž, s. 82-83.

¹⁵⁰Tamtéž, s. 84.

Obroda trampingu začala až koncem 50. let a v 60. letech vznikaly i osady nové. Rozmach v této době zaznamenal ale především chataření. „První chatové osady se koncentrovaly od roku 1963 na břehu nově vybudované nádrže Hracholusky, další výstavba chat se rozmáhala i jinde – Mladoticko, oblast podél řeky Střely a okolí Boleveckých rybníků.“¹⁵¹ Obzvláště velkého růstu dosáhly chatové lokality „na zelené louce“ v oblasti zmíněných Hracholusek.¹⁵²

Největší nárůst druhého bydlení na Plzeňsku lze zaznamenat mezi 70. a 80. léty. Na počátku 70. let bylo zaznamenáno 10 842 rekreačních objektů a za následujících 20 let se tento počet zdvojnásobil na 22 227 objektů.¹⁵³

Důležitou roli v této době sehrálo také dokončení výstavby vodní nádrže České údolí na řece Radbuze. Tato vodní nádrž, ležící na okraji města Plzně, byla dokončena roku 1973 a v jejím bezprostředním okolí začaly být stavěny nové objekty druhého bydlení.¹⁵⁴

Od poloviny 60. let docházelo také k nárůstu zahrádkářských kolonií. Na Plzeňsku však tento vývoj probíhal odlišně, protože zahrádkářské kolonie byly soustředěny především do Plzně samotné.¹⁵⁵

¹⁵¹VÁGNER, Jiří – FIALOVÁ, Dana. Regionální diferenciacie druhého bydlené v Česku. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. 286 s. ISBN 80-86561-15-1. s. 84.

¹⁵²Tamtéž, s. 85.

¹⁵³Tamtéž.

¹⁵⁴Tamtéž.

¹⁵⁵Tamtéž, s. 87.

5. ŘEŠENÍ BYTOVÉ OTÁZKY

Jak vyřešit bytovou situaci? Tuto otázku si v době socialismu kladlo mnoho mladých, nově založených rodin. Jednou z alternativ v tehdejší době bylo bydlení družstevní. Podmínky pro vznik tohoto bydlení dal Zákon 27/1959 Sb. o družstevní bytové výstavbě.¹⁵⁶ Tento zákon vedl ke vzniku a rozvoji stavebních bytových družstev u nás.

Zájemci o družstevní bydlení museli splňovat několik podmínek. Museli svou vlastní pomocí přispět při výstavbě nebo splnit určitý počet brigádnických hodin, splácet úvěr v rámci měsíčního nájemného a složit akontaci. Stát se na družstevním bydlení podílel formou určité úvěrové výpomoci, přesto toto bydlení bylo dražší v porovnání se státním.¹⁵⁷

Byty v družstevních domech byly vyňaty z přidělovacího systému příslušných národních výborů. Družstvo nemohlo ukončit poměr se členem družstva, pokud měl trvající členství. Také dědic člena družstva měl nárok být přijat na místo zemřelého.¹⁵⁸

Jedním z občanů Československa, kteří tímto způsobem získali družstevní byt, byla i paní Věra Radová se svým již zesnulým manželem Oldřichem Radou. Manželé Radovi bydleli od své svatby roku 1960 v menším rodinném domku v Blovicích u rodičů pana Oldřicha Rady. Bydleli zde se svým synem, který se narodil roku 1961, v jednopokojovém bytě v prvním patře domku. Tento byt se skládal pouze z jedné místnosti o rozloze 20 m² a kuchyně o rozloze 9 m². Záchod s koupelnou byl společný v přízemí domku. Toto bydlení bylo pro ně nevyhovující, jelikož měli v plánu pořídit si ještě další dítě.¹⁵⁹

Pan Oldřich Rada pracoval od roku 1952 jako normovač v národním podniku Škoda¹⁶⁰ a paní Věra Radová od roku 1967 na Katastrálním úřadě v Plzni. Jelikož oba manželé byli pracovně činní v Plzni a do zaměstnání dojížděli, rozhodli se pro budoucí bydlení v tomto městě.¹⁶¹

¹⁵⁶Zákon ze dne 12. 5. 1959 o družstevní bytové výstavbě. *Epravo.cz*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=29388&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>.

¹⁵⁷NOVOTNÝ, Radovan. Socialistické řešení bytové otázky: dekrety vyvoleným, úvěry pracujícím. *Hypindex.cz*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.hypindex.cz/socialisticke-reseni-bytove-otazky-dekrety-vyvolenym-uvery-pracujicim/>>.

¹⁵⁸Tamtéž.

¹⁵⁹Rozhovor autorky bakalářské práce Markéty Šedivé s pamětnicí Věrou Radovou, narozenou 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni, dne 27. 2. 2015 v Plzni.

¹⁶⁰Tehdy Závody V. I. Lenina.

¹⁶¹Rozhovor autorky bakalářské práce Markéty Šedivé s pamětnicí Věrou Radovou, narozenou 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni, dne 27. 2. 2015 v Plzni.

Jako zaměstnanec Škodových závodů se pan Rada v březnu 1967 pokusil zažádat o přidělení podnikového bytu.¹⁶² V této žádosti musel uvést osobní informace včetně rodinného stavu a majetkového poměru spolu s osobním hodnocením od jeho přímého nadřízeného.¹⁶³ U pana Rady toto hodnocení prováděl jeho přímý nadřízený, vedoucí Ústředního zásobování v Dílenském výboru ROH.¹⁶⁴ Pan Rada byl shledán ukázněným zaměstnancem s dobrou pracovní morálkou a byl doporučen ke kladnému vyřízení žádosti. V rámci žádosti o přidělení bytu musel být proveden i záznam o prošetření bytové situace uchazeče o byt.¹⁶⁵ Záznam musel být potvrzen od příslušného národního výboru města, ve kterém měl uchazeč trvalé bydliště. V případě pana Rady se jednalo o Městský národní výbor v Blovicích. Bohužel nakonec jeho žádost o přidělení bytu nebyla vyřízena kladně a namísto jejího vzetí do evidence byla vrácena a doporučena k zařazení do družstevní výstavby v červnu 1967.¹⁶⁶

Pan Rada tedy následně vstoupil do Stavebního družstva Škoda, které fungovalo pro zaměstnance Škodových závodů od roku 1959.¹⁶⁷ Rozhodnutím představenstva Svépomocného stavebního bytového družstva Škoda byl zařazen do pořadníku na přidělení bytových jednotek z družstevní bytové výstavby prováděné svépomocí na rok 1969. V srpnu tohoto roku byl pak přijat za člena Svépomocného stavebního bytového družstva pracovníků o. p. Škoda Plzeň.^{168 169}

U družstevní výstavby bylo nutné složit předem platbu ve formě členského podílu. Proto pan Rada zažádal o poskytnutí nenávratné půjčky u svého zaměstnavatele, národního podniku Škoda.¹⁷⁰ Uzavřel „Smlouvu o půjčce na složení členského podílu ve státním bytovém družstvu“, na základě které musel poskytnuté peníze převést na účet Svépomocného stavebního družstva pracovníků o. p. Škoda Plzeň u Státní banky československé. Zároveň se touto smlouvou zavázal, že bude-li v podniku ode dne půjčky

¹⁶²Viz. Příloha č. 15.

¹⁶³Viz. Příloha č. 16.

¹⁶⁴ROH neboli Revoluční odborové hnutí, monopolní odborová organizace v tehdejším Československu od roku 1946.

¹⁶⁵Viz. Příloha č. 17.

¹⁶⁶Rozhovor autorky bakalářské práce Markéty Šedivé s pamětnicí Věrou Radovou, narozenou 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni, dne 27. 2. 2015 v Plzni.

¹⁶⁷Historie. *Stavební bytové družstvo Škodovák*. [Online]. Dostupné z URL

< <http://www.skodovak.cz/web/cs/o-nas/historie;jsessionid=5E58E3ED07A94245239254D9B9B73B29>>.

¹⁶⁸Viz. Příloha č. 18.

¹⁶⁹Rozhovor autorky bakalářské práce Markéty Šedivé s pamětnicí Věrou Radovou, narozenou 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni, dne 13. 3. 2015 v Plzni.

¹⁷⁰Viz. Příloha č. 19.

pracovat 10 let, podnik mu půjčku promine. V případě, že v podniku přestane pracovat před uplynutím stanovené doby 10 let, musí nenávratnou půjčku splatit. Pokud by přestal být členem družstva, ale zůstal v podniku nadále pracovat, musí půjčku splatit do 2 let. Pan Rada pracoval v podniku do roku 1993, tudíž mu byla půjčka po uplynutí 10 let prominuta.¹⁷¹

Roku 1969 započala výstavba bytového domu svépomocí v Plzni na Borech v ulici Víta Nejedlého.¹⁷² V této době rodina pana Rady byla již čtyřčlenná. Roku 1968 se mu narodila dcera a řešení bytové situace rodiny bylo nanejvýš důležité.¹⁷³

Bytová výstavba probíhala v letech 1969-1971. Pan Rada si za tuto dobu odpracoval na stavbě v technických a pomocných zednických pracích 2 849 hodin, které byly ohodnoceny částkou 59 253,40 Kčs. Z této částky bylo zapláceno 32 182,70 Kčs za jeho členský podíl na byt a zbývající částka 24 870,70 Kčs mu byla vyplacena. Celková hodnota bytu velikosti 3+1 byla vyčíslena na 151 694,90 Kčs. Částka zahrnovala nejen náklady na bytový dům, ale i na vnitřní zařízení a byla tvořena ze třech položek. První částka byla státní příspěvek v hodnotě 85 368,70 Kčs, druhá již zmíněný členský podíl 32 182,70 Kčs a poslední částkou byl úvěr od Státní banky československé v hodnotě 34 143,50 Kčs. Tento úvěr pan Rada platil měsíčně splátkou v hodnotě 110 Kčs.

V roce 1971 byl obytný dům dostavěn. Po uzavření Dohody o užívání družstevního bytu se pan Rada mohl se svojí manželkou a dvěma dětmi nastěhovat.^{174 175}

¹⁷¹Rozhovor autorky bakalářské práce Markéty Šedivé s pamětnicí Věrou Radovou, narozenou 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni, dne 13. 3. 2015 v Plzni.

¹⁷²Dnes přejmenována na ulici Sukova.

¹⁷³Rozhovor autorky bakalářské práce Markéty Šedivé s pamětnicí Věrou Radovou, narozenou 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni, dne 13. 3. 2015 v Plzni.

¹⁷⁴Viz. Příloha č. 20.

¹⁷⁵Viz. Příloha č. 21.

ZÁVĚR

Se stylem socialistické výstavby v Československu se setkáváme každý den a to vědomě či nevědomě. Bydlíme na sídlištích v bytech pocházejících z této doby nebo vlastníme dům, který byl postaven nebo přestavěn v těchto časech. Člověk je ovlivňován prostředím a socialismus vtiskl svůj nezaměnitelný ráz i do různých druhů umění. Můžeme se s ním setkat v literatuře, hudbě, na plátnech obrazů a v neposlední řadě v již zmíněné architektuře.

Cílem této bakalářské práce bylo shrnout kulturu bydlení za socialismu se zaměřením na oblast Plzeňska. Na toto téma, zejména na sídlištní výstavbu v Plzni, bylo možné nalézt dostatečný zdroj pramenů a informací. Bohužel pojem kultura bydlení je natolik obsáhlým tématem, že jsem se spíše pokusila vytvořit ucelený pohled na tuto dobu a její možnosti bydlení. Celou práci jsem pak rozdělila na pět hlavních kapitol.

V první kapitole jsem se zabývala problémem, kdy stát získal výhradní postavení v nové bytové výstavbě, jejímž výsledkem bylo sídlištní bydlení. Sídlíšťe se během čtyřiceti let stala součástí většiny měst u nás. Vznikala rychle, ale mnohdy bez ohledu na kvalitu bydlení v nich. Sídlíšťní bydlení však v dané době poskytlo občanům právě to, po čem toužili. Svým způsobem bezstarostné bydlení, komfort v podobě centrálního vytápění, teplé vody, koupelen a příslušenství a určitý pocit soukromí. Samozřejmě ne každému takový způsob žití vyhovoval. Navíc se zde objevovaly problémy v podobě nedostatečné vybavenosti sídlíšť, které souvisely s absencí škol, obchodů a některých služeb. Bylo to bydlení tzv. účelové. Lidé si nemohli příliš vybírat, jak a kde chtějí bydlet, moc možností nebylo. Na druhou stranu generace dnešních čtyřicátníků na sídlíšťích vyrostla a bydlí zde dodnes. V dnešní době jsou dokonce některá z prvních sídlíšť tzv. dobrou adresou. Například v Plzni je dnes sídlíšťe Slovanů plnohodnotnou částí města s opravenými domy, upravenou zelení, kvalitní infrastrukturou a dopravní sítí. Toto sídlíšťe srostlo s městem. Samozřejmě se to nestalo vždy. Na okraji mnohých měst jsou vidět pozůstatky socialistické výstavby jako smutná připomínka doby minulé. Podkladem ke zpracování této kapitoly o výstavbě a vzniku sídlíšť mi byly publikace od známého sociologa Jiřího Musila, který byl odborníkem na sídlíšťní výstavbu a bydlení.

Doba socialismu byla také dobou změn. Přinesla novum nejen do výstavby, ale i do vzhledu domů a vybavení interiérů. Nastala doba, kdy se zvětšil počet obytných místností

v bytech, bohužel se tak dělo na úkor jejich velikosti a vlivem sektorového nábytku se byty sami sobě navzájem podobaly. Vybavení bytů bylo většinou univerzální. Od kuchyňské linky, sektorového nábytku, po vestavěné skříně a umakartová jádra, což majitele bytů často vedlo ke kutilství ve snaze odlišit se od souseda. Mnohdy v bytech vznikaly neuvěřitelné skvosty, nad kterými dnešní architekti vrtí hlavou, ale ne každý byl schopen žít v jednotvárnosti. Dnes jsou tyto snahy označovány jako nevkus, ale pokud se obyvatelé bytů nebo domů cítili „dobře“, nemám potřebu tuto snahu odsuzovat. Cenným zdrojem informací pro tuto část práce mi byla publikace Problémy bydlení v socialistické společnosti od Libuše Mackové a rovněž jsem využila periodika Bydlení a Domov, která tehdy vycházela.

Jednou z kapitol bylo rozdílné bydlení ve městě a na vesnici na Plzeňsku. Díky tomu, že jsem Plzeňan s prarodiči na venkově, pohybuji se právě v tomto prostředí a veškeré změny mě zajímají. Rozrůstající se město, nové možnosti bydlení, nové školy, továrny, obchodní domy, to vše za posledních několik desetiletí neuvěřitelně změnilo vzhled Plzně. Na vesnici to bylo podobné. Pokud byly v blízkosti dobré pracovní podmínky, rozrostly se vesnice o nové obchody, služby a v neposlední řadě na okrajích vznikla nová zástavba rodinných domů. Ale je nutné podotknout, není to standard. Pro samotnou výstavbu v Plzni jsem využila publikace vydané Stavoprojektem Plzeň, který měl zdejší výstavbu na starosti. Z těchto publikací jsem použila i některé fotografie z tehdejší výstavby. Tyto snímky se nacházejí v přílohách na konci práce.

Bydlení jako celek však nemůžeme spojovat pouze s bytem nebo domem. V socialistické společnosti hrálo nezanedbatelnou roli také chataření a chalupaření, přezdívané někdy jako druhé bydlení. Tento způsob rekreace, při kterém desetitisíce Čechoslováků během víkendu opouštěly své domovy ve městech, se stal fenoménem od 60. let. Při chalupaření byl využíván stávající domovní fond a tím noví majitelé často zachránili opuštěná vesnická sídla. Opakem bylo chataření, které podnítilo zcela novou výstavbu. Přínosem pro zpracování této části práce mi byly současné publikace od Dany Fialové a starší příspěvky Hany Librové.

V poslední části bakalářské práce jsem se zabývala řešením bytové otázky. Pro tuto kapitolu jsem vyhledala pamětnici paní Věru Radovou, která mi kromě ústního sdělení poskytla i dokumentaci k výstavbě družstevního bytu ze svého osobního rodinného

archivu. Na základě tohoto rozhovoru jsem si částečně udělala představu o tom, jak tehdy družstevní výstavba probíhala a co všechno žadatelé museli podstoupit. Na základě získaných informací jsem se pokusila zdokumentovat průběh řešení bytové otázky jedné rodiny za socialismu. Právě tato část práce byla pro mě velice zajímavá, neboť osobně v podobném bytě dnes žiji.

Bakalářská práce mi byla přínosem a rozšířila mé vědomosti o bydlení za socialismu. Sama jsem tuto dobu nezažila a právě z tohoto důvodu jsem se o ní chtěla dozvědět něco více. Snažila jsem se komplexně nastínit kulturu bydlení, což mi častokrát nedovolovalo zabývat se podrobněji některým tématem. Tato práce byla pro mě podnětem k zamyšlení se nad otázkou, jaké bydlení v budoucnu čeká nás.

Při současném rozvoji výstavby a možnostech výběru, při vzniku nových a rozličných způsobů stavění se dá jednoznačně tvrdit, že možnosti jsou. Dnešní doba je ale jiná. Rodina se zakládá později, mladí lidé studují nebo mají možnost cestovat. Už zdaleka není pravidlem, že bydlíme na jednom místě celý život. Dnes máme možnost volby, která dříve nebyla.

SUMMARY

Housing gives us a feeling of safety and security and plays important role in the life of people. This role can be seen even in the history in the Czechoslovakia after World War II.

This thesis deals with culture of living during socialism era in Pilsen. It is the period from 50s to 80s, when the main word in construction communist party had and cultural life took place in the spirit of socialist realism.

The aim of this thesis is to provide a comprehensive view of this period in our country, focusing on the Pilsen region. In introduction conditions of rise of settlements in Czechoslovakia are described. Then the thesis deals with different types of housing and the interior. One chapter discusses construction of settlement in Pilsen and life in countryside. The thesis also deals with the difference between “chataření” and “chalupaření”. Last part is devoted to the acquisition of new habitation. This chapter was prepared on the basis of personal archives of witness Věra Radová. Current literature, personal archives, online resources, photographic images were used in this thesis.

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Prameny archivní

Osobní archiv paní Věry Radové, narozené 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni.

Prameny ústní

Rozhovor autorky bakalářské práce Markéty Šedivé s pamětnicí Věrou Radovou, narozenou 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni, dne 27. 2. 2015 v Plzni.

Rozhovor autorky bakalářské práce Markéty Šedivé s pamětnicí Věrou Radovou, narozenou 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni, dne 13. 3. 2015 v Plzni.

Literatura

ANDRLE, Alois. *Byty a bydlení v Československu*. Praha: SEVT, 1967. 298 s.

BERANOVÁ, Věra. *Estetika socialistického způsobu života*. Praha: Svoboda, 1986. 84 s. s. 39.

CIBULKA, Vojtěch. *Architektura a urbanistická koncepce plzeňských sídlišť v letech 1945 – 1990*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filosofická.

DLABAL, Stanislav. *Kapitoly o bydlení*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1985. 80 s. s. 25.

DRDA, Adam – MLEJNEK, Josef – ŠKODA, Stanislav. *Mýty o socialistických časech*. Praha: Člověk v tísní, 2010. 89 s. ISBN 978-80-86961-98-9.

ĎOUBALOVÁ, Iva. Bydlení a bytová politika v 60. letech. In *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. Ústí nad Labem: Oftis, 2012. 256 s. ISBN 978-80-7405-185-2. s. 183-189.

FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlené v Česku: včera, dnes a zítra. In *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19.- 21. století*. Praha: Togga, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7476-063-1. s. 43-62.

FIALOVÁ, Dana. Vlastníci objektů druhého bydlení. In: *Geografie na cestách poznání: Sborník příspěvků k šedesátinám Ivana Bičíka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003. 197 s. ISBN 80-86561-10-0. s. 107-112.

HAAS, Felix. *Architektura 20. století*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1983. 645 s.

HORSKÁ, Pavla – MUSIL, Jiří – MAUR, Eduard. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002. 352 s. ISBN 80-7185-409-3.

JÍLEK, Tomáš. *Západočeská vlastivěda: národopis*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. 371 s. ISBN 80-7088-027-9.

KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 I*. Praha: Academia, 2011. 654 s. ISBN 978-80-200-2019-2.

KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 II*. Praha: Academia, 2011. 657-1297 s. ISBN 978-80-200-2019-2.

Kultura bydlení: 8. Výstava průmyslového návrhu: květen – červenec 1982: Oblastní galerie výtvarného umění v Gottwaldově – Dům umění. Gottwaldov: Oblastní galerie výtvarného umění, 1982. 49 s.

MACKOVÁ, Libuše. *Problémy bydlení v socialistické společnosti*. Praha: VÚVA, 1977. 156 s.

MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333 s.

MUSIL, Jiří. Zhodnocení poválečné sídlištní výstavby v ČSR. In *Perspektivní standardy nové bytové výstavby v urbanistické struktuře ČSR*. Plzeň: Dům techniky ČSVTS Plzeň, 1981. 127 s. s. 29.

NOVOTNÝ, Michal. Bytová výstavba v padesátých letech. In *Věda a technika v Československu v letech 1945-1960*. Praha: Národní technické muzeum, 2010. 459 s. ISBN 978-80-7037-197-8.

PECHAR, Josef. *Československá architektura 1945 - 1977*. Praha: Odeon, 1979. 474 s.

SÝKORA, Miloslav. *Plzeň 1945-1985: 40 let socialistické výstavby města*. Plzeň: Útvar hlavního architekta města, 1985. 40 s.

SÝKORA, Miloslav. *Tvořivá léta: profil architektonické a projektové tvorby Stavoprojektu Plzeň*. Plzeň: KPO Stavoprojekt, 1974. 158 s.

Tvořivá léta: Výstava k 25. výročí KPO Stavoprojekt Plzeň. Plzeň: Stavoprojekt Plzeň, 1974. 36 s.

VÁGNER, Jiří – FIALOVÁ, Dana. *Regionální diferenciaci druhého bydlení v Česku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. 286 s. ISBN 80-86561-15-1.

Periodika

DLABAL, Stanislav. Slovo má Ing. Arch. Stanislav Dlabal. *Bydlení*, 1980, č. 1, s. 5-6.

DOŠLA, Bohumil. Výstavba rodinných domků. Snadno stavět, brzy bydlet. *Domov*, 1975, č. 4, s. 34-39.

HANÁK, Jan. Montisektor, novinka v našem nábytku. *Domov*, 1960, č. 1, s. 20-21.

KADLEC, Alex. Proč a jak. *Domov*, 1964, č. 4, s. 25-29.

KADLECOVÁ, Anna. Chcete stavět chatu? *Domov*, 1966, č. 2, s. 48-50.

LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení. In *Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity*, 1975, roč. 24, č. G19, s. 53-64.

MORAVEC, Miroslav. Jak vytvořit z bytu domov. *Bydlení*, 1980, č. 1, s. 23.

NIKEL, Leoš. Bytový vstupní prostor předsíně. *Bydlení*, 1981, č. 1, s. 50.

ŠTĚPÁNOVÁ, Vlasta. Jak vlastně bydlíme? *Bydlení*, 1981, č. 1, s. 5-7.

TAJANOVSKÝ, Václav. Budete stavět chatu. *Domov*, 1960, č. 2, s. 13-15.

Denní tisk

RŮŽIČKA, David. Co znamenaly ozdobné prvky stylu SORELA na slovanských domech? *Plzeňský deník*, 2009, roč. 18, č. 84, s. 6. ISSN 1210-5139.

Internetové zdroje

ČERNÁNSKÝ, Martin. Tradiční a nové stavby na vesnici. *Lidová architektura*. [Online]. Dostupné z URL < <http://www.lidova-architektura.cz/pravidla-stavby/dum-projekt/stavby-domy.htm>>.

HERMAN, Pavel. Komunisté údajně kradli a nic nevytvořili?! Zde jsou některá fakta. *Blog MF DNES*. [Online].

Dostupné z URL <<http://pavelherman.blog.idnes.cz/c/358016/Komuniste-udajne-kradli-a-nic-nevytvorili-Zde-jsou-nektera-fakta.html>>.

Historie. *Stavební bytové družstvo Škodovák*. [Online].

Dostupné z URL <<http://www.skodovak.cz/web/cs/onas/historie;jsessionid=5E58E3ED07A94245239254D9B9B73B29>>.

Husákovo 3+1. Podívejte se, jak jsme žili za socialismu. *Bydlení MF DNES*. [Online].

Dostupné z URL <http://bydleni.idnes.cz/husakovo-3-1-podivejte-se-jak-jsme-zili-za-socialismu-fhr-/dum_osobnosti.aspx?c=A071009_160805_dum_stavime_web>.

Jak Rýmařov k Okálu přišel. *Rýmařské domy*. [Online].

Dostupné z URL <<http://www.rdrymarov.cz/novinky-a-akce/jak-rymarov-k-okalu-prisel?from=0#fotky>>.

KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor. *Design Cabinet*. [Online].

Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor/>>.

KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor – oblíbený i zatracovaný Univarsal. *Design Cabinet*. [Online].

Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor-1264272445/>>.

NOVOTNÝ, Radovan. Socialistické řešení bytové otázky: dekrety vyvoleným, úvěry pracujícím. *Hypindex.cz*. [Online].

Dostupné z URL <<http://www.hypindex.cz/socialisticke-reseni-bytove-otazky-dekrety-vyvolenym-uvery-pracujicim/>>.

Rodinný dům typu V Františka Štěpáníka. *Slavnostavby.cz*. [Online].

Dostupné z URL <<http://www.slavnostavby.cz/?i=2347/rodinny-dum-typu-v-frantiska-stepanika>>.

Typy bytových jader. *Nové jádro*. [Online].

Dostupné z URL <<http://www.novejadro.com/cs/rekonstrukce-bytoveho-jadra/?mt=3>>.

VITVAROVÁ-VRÁNKOVÁ, Karolína – MERTO VÁ, Martina. Moderní, hezké, šumperské! *Respekt.cz*. [Online].

Dostupné z URL <<http://respekt.ihned.cz/c1-36310650-moderni-hezke-sumperske>>.

Zákon ze dne 12. 5. 1959 o družstevní bytové výstavbě. *Epravo.cz*. [Online].

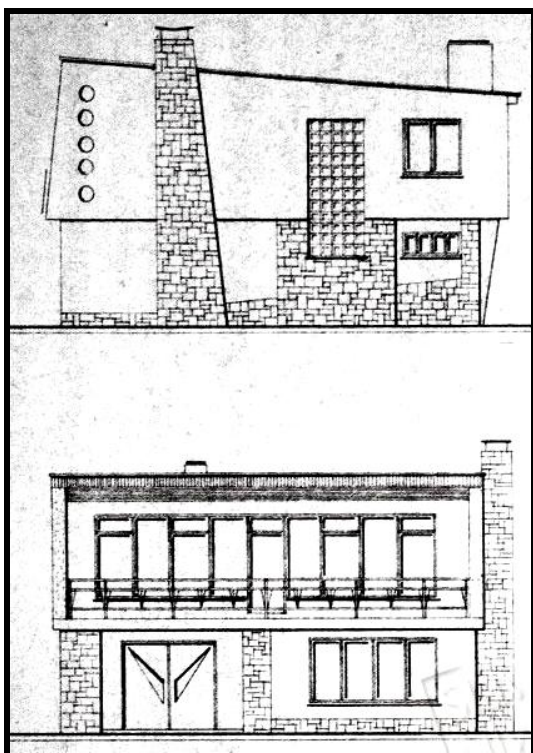
Dostupné z URL <<http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=29388&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1** Rodinný dům typu V přezdívaný šumperák
- Příloha č. 2** OKÁL Rýmařov
- Příloha č. 3** Chata z výstavby z 60. let
- Příloha č. 4** Sektorový nábytek U-1
- Příloha č. 5** Montážní nábytek Monti 100
- Příloha č. 6** Sektorový nábytek Universal
- Příloha č. 7** Bytové jádro
- Příloha č. 8** Obytný soubor Slovany
- Příloha č. 9** Obytný soubor Doubravka I.
- Příloha č. 10** Obytný soubor Doubravka II.
- Příloha č. 11** Pohled na obytný soubor na Borech
- Příloha č. 12** Výškový dům na Borech
- Příloha č. 13** Obytná skupina domů Pod Záhorskem
- Příloha č. 14** Obytný soubor Lochotín
- Příloha č. 15** Žádost o přidělení bytové jednotky I.
- Příloha č. 16** Žádost o přidělení bytové jednotky II. – osobní hodnocení uchazeče
- Příloha č. 17** Záznam o prošetření bytové situace uchazeče o byt
- Příloha č. 18** Členská knížka
- Příloha č. 19** Žádost o poskytnutí nenávratné půjčky
- Příloha č. 20** Dohoda o užívání družstevního bytu I.
- Příloha č. 21** Dohoda o užívání družstevního bytu II.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Rodinný dům typu V přezdívaný šumperák¹⁷⁶

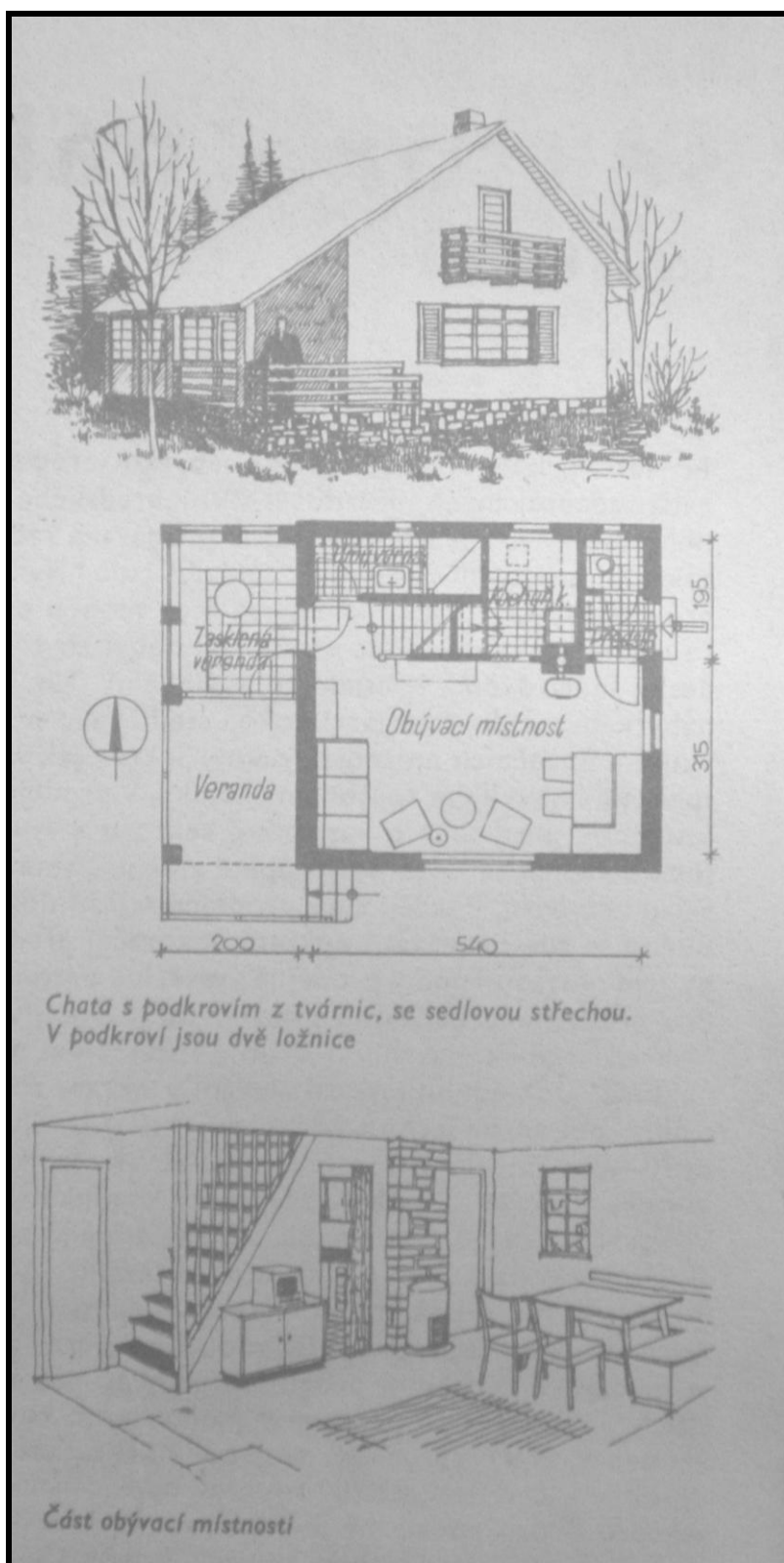
Příloha č. 2: OKÁL Rýmařov¹⁷⁷

¹⁷⁶Rodinný dům typu V Františka Štěpánika. *Slavnostavby.cz*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.slavnostavby.cz/?i=2347/rodinny-dum-typu-v-frantiska-stepanika>>.

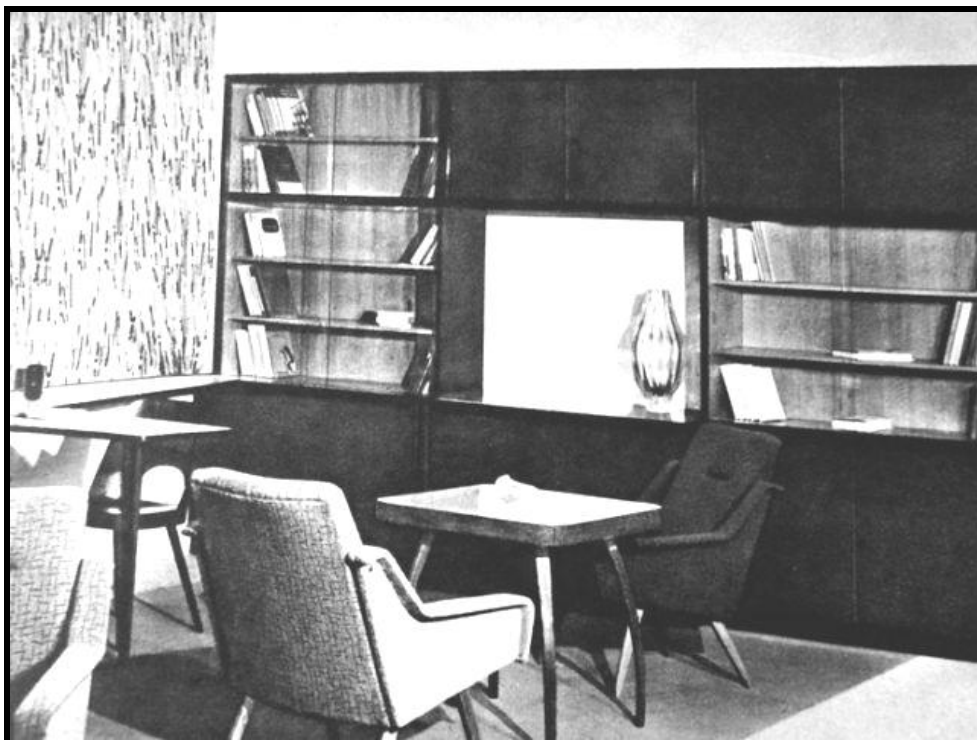
¹⁷⁷Jak Rýmařov k Okálu přišel. *Rýmařské domy*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.rdrymarov.cz/novinky-a-akce/jak-rymarov-k-okalu-prisel?from=0#fotky>>.

Příloha č. 3: Chata z výstavby z 60. let¹⁷⁸

¹⁷⁸TAJANOVSKÝ, Václav. Budete stavět chatu. *Domov*, 1960, č. 2, s. 15.

Příloha č. 4: Sektorový nábytek U-1¹⁷⁹

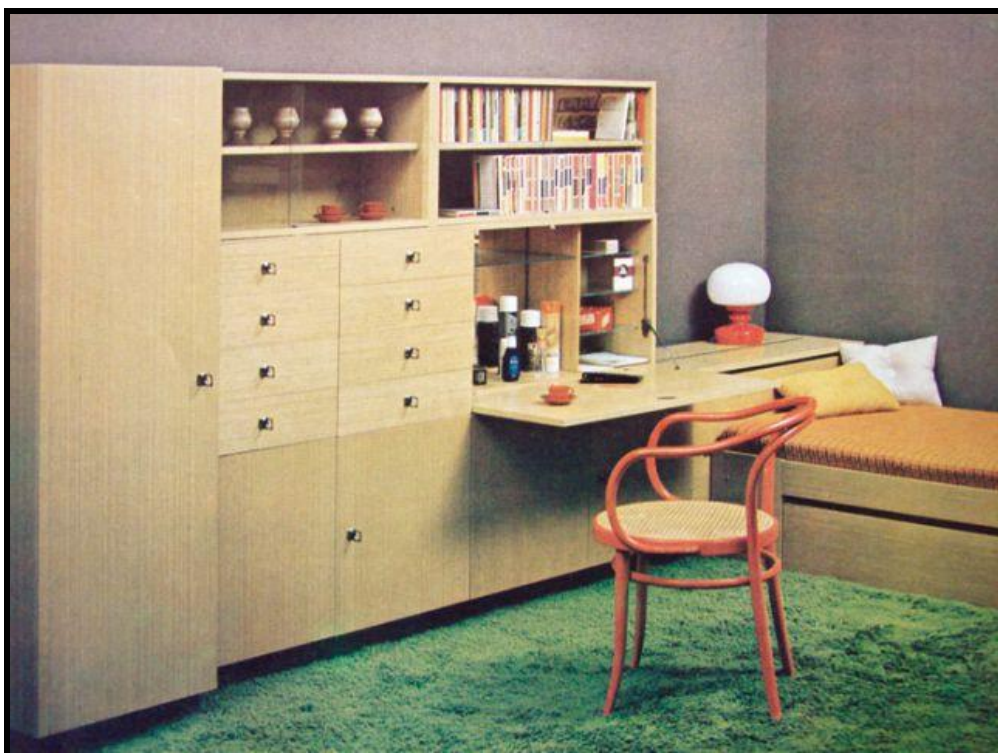
Příloha č. 5: Montážní nábytek Monti 100¹⁸⁰

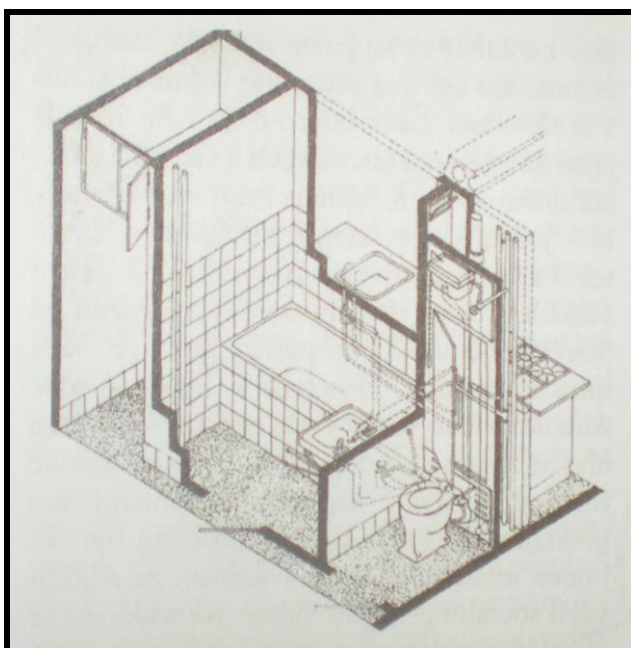
¹⁷⁹KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor. *Design Cabinet*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor/>>.

¹⁸⁰KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor. *Design Cabinet*. [Online]. Dostupné z URL <<http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor/>>.

Příloha č. 6: Sektorový nábytek Universal¹⁸¹

Příloha č. 7: Bytové jádro¹⁸²

¹⁸¹KOUDELKOVÁ, Dagmar. Poválečný sektor – oblíbený i zatracovaný Univalsal. *Design Cabinet*. [Online]. Dostupné z URL <http://www.designcabinet.cz/povalecny-sektor-1264272445/>>.

¹⁸²KNAPÍK, Jiří – FRANC, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 I*. Praha: Academia, 2011. 654 s. ISBN 978-80-200-2019-2. s. 165.

Příloha č. 8: Obytný soubor Slovany¹⁸³

Příloha č. 9: Obytný soubor Doubravka I.¹⁸⁴

Příloha č. 10: Obytný soubor Doubravka II.¹⁸⁵

¹⁸³ *Tvořivá léta: Výstava k 25. výročí KPO Stavoprojekt Plzeň.* Plzeň: Stavoprojekt Plzeň, 1974. 36 s. s. 3.

¹⁸⁴ SÝKORA, Miloslav. *Plzeň 1945-1985: 40 let socialistické výstavby města.* Plzeň: Útvar hlavního architekta města, 1985. 40 s. s. 15.

¹⁸⁵ CIBULKA, Vojtěch. *Architektura a urbanistická koncepce plzeňských sídlišť v letech 1945 – 1990.* Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filosofická.

Příloha č. 11: Pohled na obytný soubor na Borech¹⁸⁶

Příloha č. 12: Výškový dům na Borech¹⁸⁷

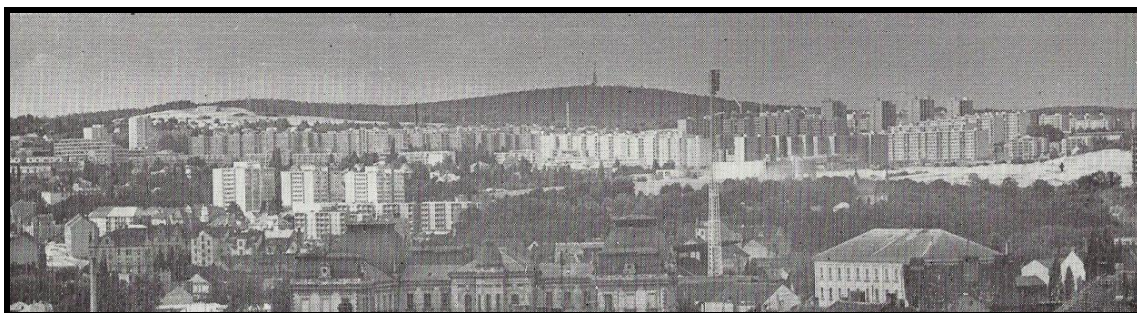
¹⁸⁶CIBULKA, Vojtěch. *Architektura a urbanistická koncepce plzeňských sídlišť v letech 1945 – 1990*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filosofická.

¹⁸⁷*Tvořivá léta: Výstava k 25. výročí KPO Stavoprojekt Plzeň*. Plzeň: Stavoprojekt Plzeň, 1974. 36 s. s. 9.

Příloha č. 13: Obytná skupina domů Pod Záhorskem¹⁸⁸

Příloha č. 14: Obytný soubor Lochotín¹⁸⁹

¹⁸⁸SÝKORA, Miloslav. *Tvořivá léta: profil architektonické a projektové tvorby Stavoprojektu Plzeň*. Plzeň: KPO Stavoprojekt. 1974. 158 s. s. 32.

¹⁸⁹SÝKORA, Miloslav. *Plzeň 1945-1985: 40 let socialistické výstavby města*. Plzeň: Útvar hlavního architekta města, 1985. 40 s. s.20.

Příloha č. 15: Žádost o přidělení bytové jednotky I.¹⁹⁰

ŽÁDOST O PŘIDĚLENÍ BYTOVÉ JEDNOTKY					Evidenční č. žádosti	
Příjmení a jméno uchazeče			Závod - úsek	Provoz - útvar		
Radou Oldřich			ÚZO			
Datum narození	Stav		Osobní číslo	Nákladové středisko		
26.6.1933	ženyty		37010	04-02		
Počet a rok narození dětí			V podniku zaměstnán			
1	Pavel	1961	od	v oboru		
			5.3.1952	normováři		
Bydliště uchazeče						
trvalé			přechodné			
místo	ulice		místo	ulice		
Blonice	Tyršova 462		-	-		
Majitel bytu		Počet místností	Majitel bytu		Počet místností	
Josef Radou		3	-		-	
Osoby bydlící ve společném bytě s uchazečem						
Příjmení a jméno	Stáří	Příbuzenský poměr	Příjmení a jméno	Stáří	Příbuzenský poměr	
Radová Česká	64	matka				
Radou Josef	72	otec				
Radová Věra	29	manželka				
Radou Pavel	5	syn				
Uchazeč je nositelem vyznamenání						
státního	stranického	podnikového	ostatního	vedoucím nebo členem brigády soc. práce		
-	-	-	-	-		
Ze členů rodiny uchazeče pracují nebo pracovali v podniku						
Příjmení a jméno	Závod - útvar	Obor	Od - do	Důvod odchodu z podniku		
Radová Věra	Zasobování		16.7.1956 - 25.1962	rodinný		
Velikost požadované bytové jednotky		Počet osob, které by tuto bytovou jednotku obývaly				
2 1/2 + 1		3				

2 A4 - 1706

*) Co se nehodí, škrtněte!

Stráž 107 - 7241 66

¹⁹⁰Osobní archiv paní Věry Radové, narozené 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni.

Příloha č. 16: Žádost o přidělení bytové jednotky II. – osobní hodnocení uchazeče¹⁹¹

Uvedte stručně a výstižně charakteristiku uchazeče z hlediska jeho pracovních zástupů a veřejné činnosti	Výplní vedoucí provozu-útvary	<i>Suková</i>																																																																																																																																																														
	Dne	razítka a podpis vedoucího provozu-útvary																																																																																																																																																														
Vyplní dílenský výbor ROH	<p>S.Oldř.Rada,nar.26.6.1933 pracuje v našem Závodě od 5.3.1952 ve funkci normovače.Pro tuto funkci si zvýšil kvalifikaci studiem na příslušné škole.Pracovní morálka má velmi dobrou,je disciplinovaný a ukázněný.Požívá velmi dobrou pověst a na pracovišti je oblíben. Vedení pracoviště i Ús.V-ROH č.5 doporučuji kladně vyřízení jeho žádosti. Za pracov.s.Horník,v. za ÚsV-ROH s.Vacková v.r</p> <p>Projednáno na schůzi DV ROH dne 4.dubna 1967.</p>																																																																																																																																																															
	<p>Ustřední zásobovací František Záhradský Razítka a podpis členů DV ROH</p>																																																																																																																																																															
Protokol o prošetření a bodovém ohodnocení naléhavosti bytové potřeby uchazeče	<p>Dne 19..... provedli s..... pracovník sociálního odboru s..... s..... s.....</p> <p style="text-align: center;">} členové komise bytové a sociální PV ROH</p> <p>za přítomnosti uchazeče nebo plnoletého člena rodiny s..... prošetření a bytové ohodnocení naléhavosti jeho bytové potřeby podle zásad stanovených regulativem podnikového ředitele čís. 60 „O přidělování bytových jednotek“ s tímto výsledkem:</p>																																																																																																																																																															
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Přiděleno za</th> <th>Počet bodů</th> <th colspan="5">Přebodováno</th> <th rowspan="2">Přiděleno za</th> <th>Počet bodů</th> <th colspan="5">Přebodováno</th> </tr> <tr> <th>A</th> <th>B</th> <th>C</th> <th>D</th> <th>E</th> <th>A</th> <th>B</th> <th>C</th> <th>D</th> <th>E</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </tbody> </table>		Přiděleno za	Počet bodů	Přebodováno					Přiděleno za	Počet bodů	Přebodováno					A	B	C	D	E	A	B	C	D	E																																																																																																																																						
Přiděleno za	Počet bodů	Přebodováno					Přiděleno za	Počet bodů	Přebodováno																																																																																																																																																							
	A	B	C	D	E	A		B	C	D	E																																																																																																																																																					
Zařazen do skupiny bytové situace																																																																																																																																																																
Celkový počet bodů z hlediska naléhavosti bytové potřeby																																																																																																																																																																
A																																																																																																																																																																
B																																																																																																																																																																
C																																																																																																																																																																
D																																																																																																																																																																
E																																																																																																																																																																
podpis uchazeče (jeho zástupce)		podpisy členů komise																																																																																																																																																														

¹⁹¹Osobní archiv paní Věry Radové, narozené 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni.

Příloha č. 17: Záznam o prošetření bytové situace uchazeče o byt¹⁹²

ZÁVODY V. I. LENINA PLZEŇ
národní podnik
SOCIÁLNÍ ODBOR - BYTOVÝ REFERÁT

číslo žádosti	
---------------	--

ZÁZNAM O PROŠETŘENÍ BYTOVÉ SITUACE UCHAZEČE O BYT

Příjmení		Jméno		Přechodné bydliště uchazeče			
Radal		Oldřich		Místo	ulice	okres	
-		-		-			
Narozen	Zaměstnání			Trvalé bydliště uchazeče			
26.6.1933	normovací			Místo	ulice	okres	
Osob.č.	nákl. střed.	závod - úsek		Trvalé bydliště jeho rodiny			
37010	07-02	úžo		Blonice	Tyršova	Plzeň-jih	
má vl. byt	u koho bydlí			Místo	ulice	okres	
ano - ne	u rodičů			Blonice	Tyršova	Plzeň-jih	
Popis bytové jednotky trvalého bydliště uchazeče							
Náčrtek bytové jednotky		Počet místností	3	Počet osob v bytě	5	Počet rodin v bytě	2
		Velikost bytové jednotky obvy. žadatelem					
		Příslušenství					
		kuchyně 9 m ²					
		pokoj 20 m ²					
pokoj 9 m ²							
pokoj 3 m ²							
Umístění bytové jednotky							
v suterénu		2		v poschodí			
v přízemí		1		v podkroví			
Byt je vytápěn							
kamny na uhlí				střešovým topením			
plynovými kamny				ústředním topením			
elektrickými kamny							
Druh bytové jednotky							
<ol style="list-style-type: none"> 1. Komfortní byt s příslušenstvím 2. Dobrý byt staršího druhu s příslušenstvím, světlý, slunečný 3. Dobrý byt staršího druhu bez příslušenství 				<ol style="list-style-type: none"> 4. Tmavý, nevzdušný byt v nouzovém baráku 5. Tmavý, nevzdušný, vlhký byt bez příslušenství, suterénní byt 6. Provizorium, chata, bouda, obydlí v zimě neobyvatelná 			

Nehodící se, škrtněte!

¹⁹²Osobní archiv paní Věry Radové, narozené 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni.

Příloha č. 18: Členská knížka¹⁹³

ČLENSKÁ KNÍŽKA	
číslo	<u>14</u> kterou vydalo
Svépomocné stavební bytové družstvo pracovníků obořového podniku Škoda Pízeň	
Jméno a příjmení	<u>Radou Oldřich</u>
Bydliště	<u>Pízeň, ul. V. Nejedlého 32</u>
Narozen dne	<u>26.6.1933</u>
Zaměstnání	<u>Škoda Pízeň</u>
Přijat za člena ve schůzi představenstva dne	Předepsaný členský podíl čini Kčs <u>32.182,70</u> <u>14.7.1969</u>
Svépomocné stavební bytové družstvo pracovníků obořového podniku Škoda Pízeň razítko družstva	
<u>[Signature]</u> předseda	<u>[Signature]</u> člen představenstva
V <u>Pízeň</u>	dne <u>14. července 1971</u>

1

¹⁹³Osobní archiv paní Věry Radové, narozené 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni.

Příloha č. 19: Žádost o poskytnutí nenávratné půjčky¹⁹⁴

		ŽÁDOST O POSKYTNUTÍ NENÁVRATNÉ PŮJČKY (DSV)		Číslo žádosti	Číslo smlouvy
				Vyplní OPS	
Příjmení a jméno		Datum narození	Osobní číslo	Středisko	
RADA OLDŘICH		26.6.1933	37010	07-07	
Trvalé bydliště		Úsek - závod			
Blovice, Tyršova ul. z.462		Železobovárna			
Rozhodnutím představenstva (název družstva): <u>Svépomoc. stavební byt. družstvo ŠKODA</u>					
jsem byl zařazen do "Pořadníku na přidělení bytových jednotek z družstevní bytové výstavby prováděné svépomocí" na rok: <u>1969</u> číslo: <u>484</u>					
Ve smyslu platných zákonných a podnikových předpisů žádám o poskytnutí nenávratné půjčky na složení členského podílu ve výši Kčs:					
Svoji žádost odůvodňuji takto: <i>v podniku Škoda pracuji od r. 1952. mám 2 děti. Protože se myslí, že možnost stavby k tomu svépomocí, v rámci jemu je. Manželka je nyní na mateřské dovolené tudíž káždě korunu je mírně níže, pokud manželka v tu v došlá době není snadnou podílností - z jednoho platu.</i>					
Prohlašuji, že jsem dosud nedostal podobnou půjčku.					
Současně prohlašuji, že bude-li mé žádosti vyhověno, podepíši "Smlouvu o půjčce na složení členského podílu ve stavebním bytovém družstvu" obsahující závazek setrvání v podniku po dobu nejméně na 10 let.					
v <u>Plzni</u> dne <u>25.8.</u> 19 <u>69</u>		<i>Rada Oldřich</i> Podpis pracovníka			
POTVRZENÍ SVĚPOMOCNÉHO STAVEBNÍHO BYTOVÉHO DRUŽSTVA					
Pracovník je zařazen do schváleného "Pořadníku na přidělení bytových jednotek z družstevní bytové výstavby prováděné svépomocí"			Na rok	1969	
			Pod číslem	484	
Velikost přidělené byt. jednotky	3+1	Výstavba započne	<i>je započata r. 1969</i>	Členský příspěvek družstevníka Kčs	<i>zakladní 25.446,-</i>
Členský podíl se skládá u Státní banky československé v <u>Plzni</u> . číslo účtu: <u>308203</u>					
v <u>Plzni</u> dne <u>27.8.</u> 1969		<i>Radka Oldřichová</i> Razítko a podpis družstva			

A4 - 1718/*

*) Nehodí se škrtněte.

¹⁹⁴Osobní archiv paní Věry Radové, narozené 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni.

Příloha č. 20: Dohoda o užívání družstevního bytu I.¹⁹⁵

**DOHODA
o užívání družstevního bytu**

Čl. 1

Družstvo jako vlastník domu čp. blok v Plzni
ulice (nám.) Vita Njáděho čís. 32 předává dnem 1. 2. 1971 do užívání
byt č. 1056 v přízemí, 3 podlaží svému členu s. RADA OLDŘICH
při společném členství
Právo společného užívání podle § 176 a 177 zákona č. 40/64 Sb. má manžel(ka) člena Věra Radová
Spolu s uživatelem bytu budou v bytě bydlet příslušníci jeho rodiny syn Pavel Rada
dcera Lada Radová

Čl. 2

Družstvo odevzdává uživateli byt ve stavu uvedeném v evidenčním listu bytu, který tvoří součást této dohody. Změny užíváním nastalé jsou uvedeny v příloze k evidenčnímu listu.

Čl. 3

Uživatel bytu se zavazuje platit družstvu úhradu za užívání zálohově ve výši určené představenstvem družstva. Úhrada za užívání je stanovena tak, aby kryla

- a) příslušnou část roční anuity dlouhodobého investičního úvěru ve výši Kčs
- b) náklady na běžné a generální opravy ve výši Kčs
- c) náklady na pojištění a správu ve výši Kčs
- d) náklady na služby spojené s užíváním bytu ve formě měsíční zálohy ve výši Kčs

Záloha je záčtovatelná po uplynutí kalendářního roku a je stanovena úměrně k předpokládaným nákladům.
Úhrada za užívání bytu a za služby spojené s užíváním bytu se platí měsíčně pozadu do 5. dne následujícího měsíce způsobem určeným představenstvem družstva. Nezaplatí-li uživatel bytu úhradu do pěti dnů po její splatnosti, je povinen zaplatit družstvu poplatek z prodlení.

Čl. 4

Rozsah práv a povinností spojených s užíváním bytu členem družstva, jakož i s jeho udržováním vlastníkem domu se všemi důsledky určuje občanský zákoník č. 40/1964 Sb., vyhláška č. 45/1964 Sb., stanovy družstva, domovní řád a další předpisy.

Čl. 5

Byt může člen vyměnit jen se souhlasem představenstva, stejně jako přenechat část bytu do užívání jiné osobě. Člen je současně povinen družstvu do 15 dnů oznámit veškeré změny v počtu příslušníků jeho rodiny.

Čl. 6

Družstvo si vyhrazuje právo ve vhodnou denní dobu po předběžném oznámení prohlédnout nejméně jedenkrát ročně svými zástupci šetrným způsobem byt, aby zjistilo, jak uživatel byt udržuje a užívá. Uživatel je povinen, má-li dojít ke skončení užívání bytu, umožnit prohlídku bytu novému zájemci za přítomnosti zástupce družstva.

Čl. 7

Tuto dohodu lze zrušit:

- a) písemnou dohodou mezi družstvem a členem, který byt užívá, s uvedením dne, kdy užívání bytu končí;
 - b) písemným oznámením uživatele, že nechce byt nadále užívat.
Užívání bytu končí ke konci kalendářního měsíce, který následuje po měsíci, v němž oznámení člena družstva došlo;
 - c) zánikem členství uživatele bytu v družstvu.
- Po skončení užívání bytu je uživatel povinen byt vyklidit a odevzdat družstvu ve stavu, v jakém mu byl předán, přičemž se přihlíží k obvyklému opotřebení.

Čl. 8

Tato dohoda je vyhotovena ve dvou kópiích; každá ze stran obdrží po jednom vyhotovení. Případné změny mohou být provedeny jen písemnou formou.

V Plzni dne 25. 2. 1971

Rada Oldřich
uživatel

Světlemosná stavební bytové družstvo
pracovníků národního podniku
Škoda Pízeň
Z. Wintora 21 - PSČ 320 16
podpisy podle stanov

¹⁹⁵Osobní archiv paní Věry Radové, narozené 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni.

Příloha č. 21: Dohoda o užívání družstevního bytu II.¹⁹⁶

D O H O D A
o užívání družstevního bytu

Článek 1:
Družstvo jako vlastník domu oč. 2597 v Ul. Vřta Nejedlého, Plzeň, oploštěl, č. 32 předává dnem 1. února 1971 do užívání

byt č. 6 v 3 podlaží svému členu **Oldřichu Radovi**
Právo společného užívání podle § 176 a 177 zákona č. 40/64 Sb. má manžel/ka/žena **Věra**
Společně s uživateli bytu budou v bytě bydlet příslušníci jeho rodiny **syn Pavel, dcera Lada**

Článek 2:
Družstvo odevzdá uživateli byt ve stavu a vybavení uvedeném v evidenčním listu bytu, který tvoří součást této dohody. Změny užíváním nastalé jsou uvedeny v příloze k evidenčnímu listu.

Článek 3:
Uživatel bytu se zavazuje platit družstvu úhradu za užívání zálohově ve výši určené představenstvem družstva. Úhrada za užívání je stanovena tak, aby kryla a) příslušnou část roční sumy dlouhodobého investičního úvratu b) náklady na běžné a generální opravy c) náklady na pojištění a správu d) náklady na služby spojené s užíváním bytu ve formě měsíční zálohy Výše jednotlivých složek nájemného bude stanovena po finančním vypořádání družstva. Záloha je účtovatelna po uplynutí kalendářního roku a je stanovena úměrně k předpokládaným nákladům. Úhrada za užívání bytu a za služby spojené s užíváním bytu se platí měsíčně později do 5-té následujícího měsíce způsobem určeným představenstvem družstva. Nezaplatí-li uživatel bytu úhradu do pěti dnů po její splatnosti, je povinen zaplatit družstvu poplatek s prodáváním.

Článek 4:
Kvůli práv a povinností spojených s užíváním bytu členem družstva, jakož i s jeho úřadováním vlastníkem domu se všemi důsledky vztahuje občanský zákoník č. 40/1964 Sb., vyhláška č. 65/1964 Sb., stanovky družstva, domovní řád a další předpisy.

Článek 5:
Byt může člen vyměnit jen se souhlasem představenstva, stejně jako přenést část bytu do užívání jiné osobě. Člen je současně povinen družstvu do 15 dnů oznámit veškeré změny v počtu příslušníků jeho rodiny.

Článek 6:
Družstvo si vyhrazuje právo ve vhodnou denní dobu po předběžném oznámení prohlédnout nejméně jedenkrát ročně svůj zástupci šetrným způsobem byt, aby zjistilo, jak uživatel byt udržuje a užívá. Uživatel je povinen, měl-li dojít ke skončení užívání bytu, umožnit prohlídku bytu novému nájemci za přítomnosti zástupce družstva.

Článek 7:
Tato dohoda lze zrušit a) písemnou dohodou mezi družstvem a členem, který byt užívá, s uvedením dne, kdy užívání bytu končí b) písemným oznámením uživatele, že nechce byt nadále užívat Užívání bytu končí ke konci kalendářního měsíce, který následuje po měsíci, v němž oznámení člena družstva došlo c) zánikem členství uživatele bytu v družstvu. Po skončení užívání bytu je uživatel povinen byt vyklidit a odevzdat družstvu ve stavu, v jakém mu byl předán, při čemž se přihlíží k obvyklému opotřebení.

Článek 8:
Tato dohoda je vyhotovena ve dvou kopiích, každá ze stran obdrží po jednom vyhotovení. Případné změny mohou být provedeny jen písemnou formou.
V Plzni dne 25. února 1971

.....
uživatel

Svépomocné stavební bytové družstvo
pracovníků oborového strojírenství
Stavby družstva podle stavov
.....
.....

¹⁹⁶Osobní archiv paní Věry Radové, narozené 6. 10. 1937, bytem Sukova č. p. 6 v Plzni.